

VAASAN AMMATTIKORKEAKOULU
UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Anna-Maria Rauhala

LASTENTARHANOPETTAJAN TYÖN SUUNNITTELU

Miten ja milloin toimintaa suunnitellaan, ja mitkä asiat työhön
vaikuttavat?

Sosiaali- ja terveysala
2016

TIIVISTELMÄ

Tekijä	Anna-Maria Rauhala
Opinnäytetyön nimi	Lastentarhanopettajan työn suunnittelu. Miten ja milloin toimintaa suunnitellaan ja mitkä asiat työhön vaikuttavat?
Vuosi	2016
Kieli	suomi
Sivumäärä	47 + 2 liitettä
Ohjaaja	Kaisa Konttinen

Opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää lastentarhanopettajan työn suunnittelua, miten ja milloin työtä suunnitellaan, ja miten varhaiskasvatussuunnitelman eri osaamiskokonaisuudet ja lapsen ominainen tapa toimia otetaan huomioon toiminnassa, ja sen suunnittelussa. Lisäksi tutkittiin, miten lastentarhanopettajien omat vahvuudet ja kiinnostuksen kohteet vaikuttavat toimintaan ja sen suunnitteluun.

Tutkimuksen teoriaosa käsittelee varhaiskasvatusta, toiminnan suunnittelua ja toteuttamista, ja sekä tällä hetkellä käytössä olevan, että ensi vuoden syksyllä käyttöön otettavan varhaiskasvatussuunnitelmien osaamiskokonaisuuksia. Tutkimus toteutettiin haastatteleamalla kahdeksaa lastentarhanopettajaa kahdessa eri päiväkodissa. Haastateltavat saivat haastattelukysymykset etukäteen ja haastattelut toteutettiin yksilöhaastatteluina. Aineisto analysoitiin sisällönanalyysillä.

Tutkimuksen tulosten mukaan lastentarhanopettajat suunnittelevat toimintaa yhdessä ryhmän muun henkilökunnan kanssa ja toiminnan suunnittelussa huomioidaan lapsen ominainen tapa toimia ja varhaiskasvatussuunnitelman eri osaamiskokonaisuudet. Lastentarhanopettajat hyödyntävät omia vahvuuksiaan toiminnan suunnittelussa ja sen toteuttamisessa. Lastentarhanopettajat kokevat, että suunnittelu-aikaa on liian vähän, ja toimintaa suunnitellaan myös varsinaisen suunnitteluajan ulkopuolella.

ABSTRACT

Author	Anna-Maria Rauhala
Title	The Planning of Kindergarten Teacher`s Work. How and When Is the Planning Done and What Affects the Work?
Year	2016
Language	Finnish
Pages	47 + 2 Appendices
Name of Supervisor	Kaisa Konttinen

The purpose of this bachelor`s thesis was to look into the planning of kindergarten teacher`s work, how and when the planning work is done and how the different parts of early childhood education and care curriculum are considered in planning work. A further purpose was to find out how kindergarten teacher`s own interests and strengths affected the work and planning of it.

The theoretical part of the study consists of early childhood education, the planning and doing kindergarten teacher`s work and also the different parts of early childhood education and care curriculum used at current time and the next one which is introduced next year. The material was collected by interviewing eight kindergarten teachers at two different kindergartens. The interviewees got the questions before the interview and they were interviewed one at the time. The material was analyzed with content analysis method.

The results indicate that kindergarten teachers plan their work with other employees in a group and each child`s individual way of behaving and the different parts in early childhood education and care curriculum are considered while planning the work. The kindergarten teachers used their own strengths on planning and doing their work. The kindergarten teachers experience that there is too little time for planning the work and planning is carried out more than just on specific moments.

Keywords Early childhood education, early childhood and care curriculum, kindergarten teacher, planning

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ

ABSTRACT

1 JOHDANTO.....	8
2 VARHAISKASVATUKSEN OHJAUS	9
2.1 Varhaiskasvatus.....	9
2.2 Pedagoginen prosessi ja varhaispedagogiikan lähtökohdat	10
2.3 Laadun arviointi varhaiskasvatuksessa	11
3 TOIMINNAN SUUNNITTELU JA ARVIOINTI	12
3.1 Matemaattinen ja luonnontieteellinen orientaatio	14
3.2 Historiallis-yhteiskunnallinen orientaatio ja esteettinen orientaatio	14
3.3 Eettinen orientaatio ja uskonnollis-katsomuksellinen orientaatio.....	14
3.4 Arviointi suunnittelun välineenä	15
3.5 Lastentarhanopettajan suunnittelu- ja arviointiaika	15
4 LAAJA-ALAISEN OSAAMISEN OSA-ALUEET.....	17
4.1 Ajattelu ja oppiminen	17
4.2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu.....	17
4.3 Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot.....	18
4.4 Monilukutaito	18
4.5 Osallistuminen ja vaikuttaminen	19
5 AIKAISEMPIA TUTKIMUKSIA	20
5.1 Tutkimus lastentarhanopettajan pedagogisesta vastuusta	20
5.2 Tutkimus suunnittelutyöstä	20

5.3 Tutkimus muutoksista lastentarhanopettajan työssä	22
6 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	24
6.1 Aineiston keruu	24
6.2 Aineiston analysointi.....	25
6.3 Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys	26
6.4 Tutkimuskysymykset	27
7 TUTKIMUKSEN TULOKSET	28
7.1 Vastaajien taustatiedot.....	28
7.2 Toiminnan suunnittelu.....	28
7.3 Suunnitteluvastuun jakaminen	30
7.4 Osaamiskokonaisuuksien huomiointi toiminnassa ja sen suunnittelussa....	31
7.5 Lapsen ominainen tapa toimia.....	33
7.6 Mielenkiinnon kohteiden ja vahvuuksien vaikutus työn suunnitteluun ja toteutukseen.....	34
7.7 Lastentarhanopettajien ajatuksia ja kehittämissuhteita työn suunnittelusta ja toteutuksesta	36
8 JOHTOPÄÄTÖKSET	39
9 POHDINTA	43
LÄHTEET	46
LIITTEET	

KAAVIOLUETTELO

Kaavio 1. Milloin toimintaa suunnitellaan	s. 29
Kaavio 2. Miten suunnitteluvastuu jaetaan	s. 30
Kaavio 3. Osaamiskokonaisuudet ja niiden maininnat haastatteluissa	s. 33
Kaavio 4. Lapsen ominaisen tavan toimia huomiointi toiminnassa ja sen suunnittelussa	s. 34
Kaavio 5. Lastentarhanopettajien omat vahvuudet ja kiinnostuksen kohteet	s. 36
Kaavio 6. Lastentarhanopettajien mainitsemia kehittämissuhteita	s. 38

LIITELUETTELO**LIITE 1.** Saatekirje**LIITE 2.** Haastattelukysymykset

1 JOHDANTO

Toiminnan suunnittelu on tärkeä osa lastentarhanopettajan työtä. Lastentarhanopettajalla on pedagoginen vastuu toiminnasta, ja toiminta päiväkodissa tulisi olla laadukasta ja perusteltua. Tämän tutkimuksen tarkoitus oli selvittää lastentarhanopettajan työn suunnittelua, miten ja milloin työtä suunnitellaan ja miten varhaiskasvatussuunnitelman eri osaamiskokonaisuudet ja lapsen ominainen tapa toimia otetaan huomioon. Lisäksi tarkasteltiin, miten lastentarhanopettajan omat mielenkiinnon kohteet ja vahvuudet vaikuttivat toimintaan ja sen suunnitteluun.

Tutkimuksen teoriaosassa käsitellään varhaiskasvatusta, toiminnan suunnittelua ja arviointia, sekä tällä hetkellä käytössä olevan varhaiskasvatussuunnitelman, että tulossa olevan varhaiskasvatussuunnitelman osaamiskokonaisuuksia. Uudistettu Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet otetaan käyttöön vuoden 2017 syksyllä, mutta tässä tutkimuksessa on käytetty vielä käytössä olevan varhaiskasvatussuunnitelman orientaatioita toiminnan suunnitteluun liittyvissä kysymyksissä.

Aineisto kerättiin haastattelemalla lastentarhanopettajia kahdessa Vaasan kaupungin päiväkodissa. Haastattelut suoritettiin yksilöhaastatteluina ja haastateltavat saivat kysymykset etukäteen. Aineisto analysoitiin käyttäen sisällönanalyysiä. Tutkimuksen tuloksia esitellään raportoimalla, kaavioilla ja käyttämällä suoria lainauksia haastatteluista.

2 VARHAISKASVATUKSEN OHJAUS

Varhaiskasvatusta ja päivähoitoa ohjataan erilaisilla asiakirjoilla ja dokumenteilla, ja niitä voidaan pitää varhaiskasvatuksen laadunhallinnan perusteina. Lait ja asetukset ohjaavat varhaiskasvatuksen laatua ja määrittelevät toteuttamisen minimitasoa. Asiakirjat antavat laadunhallinnalle tietoa tai tavoitteita. (Alila & Parrila 2004, 12.) Varhaiskasvatusta ja sen järjestämistä ohjaavia lakeja ovat esimerkiksi Varhaiskasvatustilaki ja Asetus lasten päivähoitosta, lisäksi henkilöstön kelpoisuutta määrittelevät esimerkiksi Asetus opetustoimen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista, Laki sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista ja Laki lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämisestä. Päivähoidon maksuihin liittyviin asioihin sovelletaan niihin liittyviä lakeja ja asetuksia. Varhaiskasvatuksessa tärkeä laki on myös Lastensuojelulaki. (Opetushallitus 2016.)

Varhaiskasvatustilaki määrittelee varhaiskasvatuksen suunnitelmalliseksi ja tavoitteelliseksi kasvatuksen, opetuksen ja hoidon muodostamaksi kokonaisuudeksi, jossa painotetaan erityisesti pedagogiikkaa. Lain mukaan Opetushallitus ohjaa varhaiskasvatusta ja laatii valtakunnalliset varhaiskasvatussuunnitelman perusteet, joiden pohjalta paikallistasolla tehdään omat varhaiskasvatussuunnitelmat. Uusi varhaiskasvatussuunnitelman perusteet on tulossa vuoden 2016 syksyllä ja paikalliset suunnitelmat tulee ottaa käyttöön viimeistään vuoden 2017 elokuussa. (OAJ 2016.)

2.1 Varhaiskasvatus

Varhaiskasvatus on pohja lapsen hyvinvoinnille, kehitykselle ja oppimiselle. Se vahvistaa yhteiskunnallista ja koulutuksellista tasa-arvoa. Tutkimusten mukaan laadukas varhaiskasvatus on hyödyllisempää kuin mikään muu koulutus ja kasvatus. Laadukkaalla pedagogisella varhaiskasvatuksella on merkitystä lapsen kehitykselle ja oppimiselle. (OAJ 2016.)

Varhaiskasvatuksen lähtökohtana on varhaiskasvatuksellisen ja laaja-alaiseen tietoon ja tutkimukseen perustuva näkemys lasten kasvusta ja oppimisesta, sekä

pedagogisten menetelmien hallinta. Keskeinen asia on ammattitaitoinen henkilöstö. Olennaista on, että niin yksittäisellä kasvattajalla kuin kasvatusyhteisöillä on vahva ammattiosaaminen. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005,11.)

Lastentarhanopettaja ohjaa oman ryhmänsä pedagogista työtä, päiväkodin johtajalla taas on vastuu koko päiväkodin pedagogiikasta. Lastentarhanopettajan vastuulla on, että varhaiskasvatustoiminta on suunniteltua ja tukee lapsen kehitystä ja oppimista kokonaisvaltaisesti. (LTOL 2015.)

Varhaiskasvatuksen tavoitteena on edistää lasten hyvinvointia niin, että lapsella on mahdollisimman hyvät edellytykset kasvuun, oppimiseen ja kehittymiseen. Lapsi kohdataan yksilöllisten tarpeiden mukaan ja lapsi kokee olevansa tasa-arvoinen riippumatta sukupuolesta, etnisestä alkuperästä tai sosiaalisesta alkuperästään. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005,15.)

Tärkeää on, että lapsiryhmässä työskentelevä henkilöstö hyödyntää työntekijöiden koulutuksellista ja kokemuksellista taustaa ja toimii moniammatillisesti (Karila 2002, 271.)

2.2 Pedagoginen prosessi ja varhaispedagogiikan lähtökohdat

Pedagoginen prosessi voidaan jaotella suunnitteluun, toteutukseen ja arviointiin. Päivähoidossa suunnittelu voidaan usein ajatella konkreettiseksi toiminnan suunnitteluksi, mutta se on myös laajempi asia. Suunnittelu voidaan ajatella myös henkiseksi kehikoksi, jolla ohjataan ja ennakoidaan toimintaa asetettujen tavoitteiden mukaisesti. Suunnitteluun kuuluu myös toiminnassa, henkilökunnassa ja lapsissa tapahtuneiden muutosten arvioiminen. (Karila 2002, 274.)

Varhaispedagogiikan lähtökohdat edustavat sitä tietoa, jota varhaispedagogiikasta on kulloinkin olemassa, ja ne tulevat esiin esimerkiksi keskusteltaessa varhaiskasvatuksen opetussuunnitelman perusteista. Työntekijöiden on löydettävä lähtökohtien joukosta omiin uskomuksiinsa, ja toimintaympäristöön sopivat tavat työskennellä. Varhaispedagogiikan erilaisista tulkinnoista johtuen toteutus ja suunnittelukäytännöt vaihtelevat. (Karila 2002, 276.)

2.3 Laadun arviointi varhaiskasvatuksessa

Laadun arviointi tekee varhaiskasvatusta, sen tavoitteita ja toteutusta näkyväksi ja määrittelee ammatillista työtä päivähoidossa. Laadunarvioinnin avulla voidaan puuttua täsmällisesti asioihin, jotka vaativat varhaiskasvatuksen kehittämistä ja se mahdollistaa vanhempien osallistumisen keskusteluun ja päätöksentekoon. Laadunarvioinnin avulla vanhempien osallisuus vahvistuu. (Hujala & Fonsen 2011,312.)

Opetushallitus määritteli vuonna 2014 Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet, joka tuli ottaa käyttöön viimeistään 1.8.2016. Opetuksen järjestäjän tulee huolehtia, että opetusta järjestävät työntekijät ja lasten huoltajat voivat yhdessä osallistua opetussuunnitelman laatimiseen ja sen kehittämiseen ja että myös lasten kokemuksia otetaan huomioon kehittämistyössä. (Opetushallitus 2014,3,6.)

Perusopetuslaki turvaa lapsen oikeuden saada opetussuunnitelman mukaista opetusta ja kehityksen vaatimaa tukea, jolloin esiopetuksessa työskentelevän on noudatettava vahvistettua opetussuunnitelmaa. Lasten yksilölliset suunnitelmat laaditaan yhteisen opetussuunnitelman perusteella. Opetuksen järjestäjän tulee arvioida antamaansa esiopetusta sekä osallistua ulkopuoliseen arviointiin, jonka tehtävänä on esiopetuksen laadun kehittäminen. Paikallisen opetussuunnitelman ja vuosittaisen suunnitelman toteutumista arvioidaan ja seurataan osana arviointitehtävää, jonka perusteella tehdään kehittämistyötä. Opetuksen järjestäjän antaman tiedon lisäksi arvioinnissa pystytään hyödyntämään myös kansallisten kehittämishankkeiden ja arviointien tuloksia, ja yhteistyöllä edistetään avointa itsearviointia. (Opetushallitus 2014, 9–10.)

3 TOIMINNAN SUUNNITTELU JA ARVIOINTI

Toiminnan suunnittelun lähtökohtana tulisi olla lapselle ominaiset tavat: leikkiminen, tutkiminen, liikkuminen ja taiteellinen kokeminen ja ilmaiseminen. Kasvattajan tulisi tiedostaa tapojen tavoitteet omassa pedagogiikassa ja sen suunnittelussa. Lapsen ominaisten tapojen päivittäistä onnistumista ei kuitenkaan suunnitella kuin harvoin. Saattaa olla, että suunnittelu painottuu toiminnan kannalta tärkeistä asioista sopimiseen, jolloin myös toiminta suunnitellaan työntekijän näkökulmasta. Toiminnan sisältöä ja sen toteutusta tulisi arvioida, mikäli toiminta ei kiinnosta lapsia. Opetettavia asioita liitettäessä lapsen ominaiseen tapaan toimia lapset luultavasti kiinnostuvat asiasta ja oppiminen on monipuolisempaa. (Gykye & Nikkilä 2013, 19–21.)

Leikillä on tärkeä merkitys lapsen oppimisessa, kehityksessä ja hyvinvoinnissa. Leikin kautta lapsi oppii, vaikka se ei ole lapselle tietoisesti oppimisen väline, vaan tapa elää, ja varhaiskasvatuksen tehtävänä on antaa lapselle mahdollisuuksia leikkiin. Leikissä lapsi voi vahvistaa sosiaalisia tunteitaan, havainnoida yhteisiä sääntöjä, huomioda toisten näkökulmia ja säädellä tunteitaan. Leikissä on oppimista edistäviä asioita, innostusta, yhdessä tekemistä ja omien taitojen haastamista. Varhaiskasvatuksessa leikki on tärkeä työtapana, pedagogisessa toiminnassa voidaan käyttää esimerkiksi draamaa tai satuja rakennettaessa leikkimaailmaa. Vuorovaikutuksella lasten ja varhaiskasvattajien kanssa luodaan perusta kielen ja ajattelun kehitykselle sekä taidolle leikkiä. Leikin havainnoinnilla henkilöstö saa tietoa lasten kiinnostuksen kohteista ja ajatuksista, ja tietoa käytetään toiminnan ja leikin suunnittelussa. Varhaiskasvattajan tehtävänä on ohjata leikkiä ja varmistaa, että jokaisella lapsella on mahdollisuus osallistua leikkiin omien valmiuksiensa mukaisesti. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 28.)

Suomalainen varhaiskasvatus ja leikin käyttö opettamisen välineenä on saanut myös kansainvälistä huomiota. Timothy D. Walker kirjoittaa The Atlantic- lehdessä julkaistussa artikkelissaan vierailustaan Kuopiolaisessa päiväkodissa. Lastentarhanopettajat suosivat esikouluryhmässä leikin käyttöä opettamisen välineenä, ja lapsille järjestettiin erilaisia toiminnallisia hetkiä pitkin päivää. Perinteisiä opettamismenetelmiä, jolloin lapset istuivat omilla paikoillaan,

käytettiin harvemmin. Walker vertaa kokemustaan Kuopiolaisesta päiväkodista amerikkalaiseen malliin, jossa jo viisivuotiaiden päiväkotilasten aika leikille on vähentynyt ja aika kuluu enemmän perinteiseen opettajajohtoiseen opiskeluun. (Walker 2015.)

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016–luonnoksessa mainitaan pedagoginen dokumentointi, jolla tarkoitetaan tilannekohtaista tulkintaa ja jatkuvaa havainnointia, sekä pedagogisen toiminnan ymmärrystä. Varhaiskasvattajien ja lasten tuottamat materiaalit, muistiinpanot ja käytyt keskustelut ovat osa dokumentointia. Dokumentointi tekee tehtyä pedagogista työtä näkyväksi ja auttaa toiminnan arvioinnissa. Henkilöstön tulee havainnoida lapsiryhmän, sekä yksittäisen lapsen toimintaa eri tilanteissa, ja erilaisissa oppimisympäristöissä saadakseen tietoa mistä lapset ovat kiinnostuneita ja lasten yksilöllisistä taidoista. Tiedon avulla pystytään suunnittelemaan ja toteuttamaan toimintaa, joka ottaa huomioon lasten mielenkiinnon kohteet, ja on lasten kehityksellisten tarpeiden kannalta hyödyllistä. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 27.)

Varhaiskasvatuksessa toimivalta henkilöstöltä vaaditaan kykyä tunnistaa eri tilanteiden pedagogiset mahdollisuudet. Se näkyy esimerkiksi kykynä havaita lasten tunnetiloja ja aloitteita, sekä suunnata ja muokata omaa toimintaa niiden mukaisesti. Pienemmät lapset viestivät usein kehollisesti ja sanallisesti, jolloin varhaiskasvattajalla tulee olla sensitiivistä läsnäoloa, jotta hän ymmärtää niitä. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 27.)

Suunniteltaessa toimintaa tulisi huomioon ottaa myös joustava päivärhythmi, lasten kiinnostuksen kohteiden havainnointi, kokonaisuuksien suunnittelu toimintatuokioiden lisäksi. Lisäksi tulisi tukea ja mahdollistaa lasten keksimiä ideoita ja olla läsnä lasten toiminnassa. (Gyekye & Nikkilä 2013, 67.)

Varhaiskasvatuksen keskeiset sisällöt rakentuvat eri orientaatioista, joita ovat matemaattinen orientaatio, luonnontieteellinen orientaatio, historiallis-yhteiskunnallinen orientaatio, esteettinen orientaatio, eettinen orientaatio ja uskonnollis-katsomuksellinen orientaatio. Tarkoituksena ei ole opiskella oppiaineiden sisältöjä, vaan antaa lapselle valmiuksia vähitellen perehtyä ja

ymmärtää ympäröivän maailman ilmiöitä. Kasvattajilla tulee olla tietoa lasten kehitysvaiheista, lapsiryhmästä ja toimintaympäristöstä ja eri orientaatioiden aiheet liitetään lasten arkeen ja konkreettisiin kokemuksiin jolloin lapset voivat tehdä havaintoja ja muodostaa omia käsityksiään. Orientaatiot antavat varhaiskasvattajille kehyksen siitä, millaisia kokemuksia ja tilanteita lapsille tulee tarjota toimintaa ja oppimista varten. Lapsille ei aseteta suoriutumisvaatimuksia. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 26–27.)

3.1 Matemaattinen ja luonnontieteellinen orientaatio

Matemaattinen orientaatio pohjautuu laskemiseen, vertailemiseen ja päättelyyn, ja varhaiskasvatuksessa sitä toteutetaan arkielämän tilanteissa lapsille tuttuun asioiden parissa, leikinomaisesti. Luonnontieteelliseen orientaatioon kuuluu erilaisten luonnon ilmiöiden, kasvien, eläinten ja vuodenaikojen havainnointi sisätiloissa ja ulkona. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 27–28.)

3.2 Historiallis-yhteiskunnallinen orientaatio ja esteettinen orientaatio

Orientaatiossa annetaan lapsille käsitystä menneisyydestä ja nykyisyydestä erilaisten esineiden ja dokumenttien avulla. Lähiympäristön nähtävyydet saavat erilaista näkökulmaa ja lapsille ymmärrystä ajan kulumisesta. Esteettinen orientaatio laaja, sitä käsitellään havainnoinnin, kuuntelun, luomisen ja kuvittelun avulla ja lapsi saa käsitystä erilaisista tunteista ja tuntemuksista sekä niiden vastakohtista. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005,28.)

3.3 Eettinen orientaatio ja uskonnollis-katsomuksellinen orientaatio

Eettisessä orientaatiossa käsitellään arvo- ja normimaailman kysymyksiä, ja pohditaan arkielämän tilanteita, esimerkiksi oikean ja väärän, ja totuuden ja valheen näkökulmista. Lapsen kehitystaso otetaan huomioon, ja asioita käsitellään siten, että lapsi tuntee olonsa turvalliseksi. Uskonnollis-katsomuksellisessa orientaatiossa käsitellään uskonnollisia, hengellisiä ja henkisiä asioita sekä perehdytään oman uskonnon tai katsomuksen perinteisiin ja tapoihin. Yhdessä lapsen vanhempien kanssa sovitaan lapsen uskonnollis-katsomuksellisen orientaation sisällöstä. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005,28.)

3.4 Arviointi suunnittelun välineenä

Arviointia käytetään toiminnan suunnittelun ja kehittämisen välineenä. Arvioinnissa tärkeintä on tulosten tulkinta sekä oppimisen mutta myös opettamisen kannalta. Toimintaa tulee arvioida säännöllisesti, että toimintaa voidaan kehittää lasten tarpeiden mukaisesti. Muuten toiminta saattaa olla rajoittunutta sen sijaan, että lasten tarpeet ohjaisivat suunnittelua. Arviointi ajatellaan yleensä lasten taitojen etenemisen ja kasvattajan laatiman toiminnan onnistumisen arviointina, ja se voi keskittyä vain tilanteiden sujumisen arviointiin. Kasvattajien tulisi myös huomioida miten toiminnan suunnittelu ja valmistautuminen tai niiden puutteet vaikuttavat tilanteisiin. (Gyekye & Nikkilä 2013, 32,34.)

Perinteisesti päivähoidossa arvioidaan lapsia ja lasten kehitystä, se ei kuitenkaan yksin riitä, vaan arvioinnissa on tärkeää myös kokonaisuuden arviointi. Siihen vaikuttavat esimerkiksi kasvattajan kasvatustyyli ja toiminta, ryhmä ja sen dynamiikka, tiimin toimivuus ja sen jäsenten erilaiset toimintatavat ja yhteistyö perheen kanssa. Pirjo-Leena Koivusen kirjassa Hyvä Päivähoito–Työkaluja sujuvaan arkeen viitataan Päivi Pihlajan kehittämään kontekstianalyysin, joka auttaa hahmottamaan ja arvioimaan päivähoidon kontekstia eli ympäristöä. Mallissa arvioidaan esimerkiksi työyhteisön ilmapiiriä ja toimivuutta, toiminnan sisältöä ja pedagogiikkaa sekä työntekijän kasvatustietoisuutta. (Koivunen 2009, 187–188.)

3.5 Lastentarhanopettajan suunnittelu- ja arviointiaika

Opetusalan Ammattijärjestö OAJ on antanut ohjeistuksen lastentarhanopettajien työaikaa koskevista erityismääräyksistä, joilla turvataan opetustyöhön tarvittava suunnittelu- ja arviointiaika. Varhaiskasvatuksen suunnittelu, toteuttaminen ja toiminnan arviointi ovat lastentarhanopettajan työtehtäviä ja ne tulee ehtiä tehdä työpäivän aikana. (OAJ 2010,3.)

Kunnan työaikamääräysten mukaan lastentarhanopettajan työaika on 38 tuntia 15 minuuttia per viikko. Työvuoroja suunniteltaessa varataan riittävä aika lapsiryhmän ulkopuolisiin tehtäviin, oman lapsiryhmän toiminnan suunnitteluun ja valmisteluun, vanhempien tapaamiseen ja toiminnan yhteiseen suunnitteluun. Työ tehdään esimieheltä saadun ohjeen mukaan työpaikalla tai työpaikan ulkopuolella.

Työyhteisön tai työtiimin yhteiset suunnittelukokoukset ja vanhempien tapaamiset tehdään työpaikalla, koska niihin osallistuu useita henkilöitä. Työpaikan ulkopuolella voidaan tehdä oman lapsiryhmän toiminnan suunnittelua. Työpaikan ulkopuolella tehtävästä työstä sovitaan lähiesimiehen kanssa. (OAJ 2010,3–5.)

Korkeatasoisen varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen lähtökohtana on toiminnan rakentaminen lapsiryhmän ja lapsen tarpeista, joka edellyttää, että päivittäin voidaan käyttää aikaa toiminnan suunnitteluun ja arviointiin. Lastentarhanopettaja ei voi olla vastuussa lapsiryhmästä tehdessään suunnittelutehtäviä ryhmän ulkopuolella. (OAJ 2010,5.)

Toimintaa voidaan suunnitella päiväkodeissa esimerkiksi ryhmien tiimipalaverissa, joka pidetään yleensä noin kerran viikossa. Kerran kuukaudessa olisi hyvä arvioida toimintaa. Tiimipalaverit ovat tärkeitä, koska niiden aikana tiimin jäsenet pystyvät keskittymään ainoastaan yhteisiin asioihin ja aika tulisi käyttää tehokkaasti. (Koivunen 2009, 193.)

4 LAAJA-ALAISEN OSAAMISEN OSA-ALUEET

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet uudistuu ja Opetushallitus päättää Varhaiskasvatussuunnitelmien perusteista lokakuussa 2016. Luonnos on nähtävissä Opetushallituksen internetsivuilla. Luonnoksessa ei puhuta enää eri orientaatioista, vaan laaja-alaisen osaamisen osa-alueista, joita ovat ajattelu ja oppiminen, kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu, itsestä huolehtiminen ja arjen taidot, monilukutaito ja osallistuminen ja vaikuttaminen. Laaja-alaisella osaamisella tarkoitetaan tässä kokonaisuutta, joka muodostuu tiedoista, taidoista, arvoista, asenteista ja tahdosta. Osaamisen kehittyminen alkaa jo varhaislapsuudessa ja jatkuu koko elämän. Maailman muuttuessa laaja-alaisen taitojen tarve korostuu ja ihmiseltä odotetaan tulevaisuudessa laajaa osaamista ja sen tavoitteet kulkevat mukana esi- ja perusopetuksen opetussuunnitelmissa. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016,14.)

4.1 Ajattelu ja oppiminen

Oppimisen ja ajattelun taidot kehittyvät vuorovaikutuksessa ihmisten ja ympäristön kanssa ja tiedon jäsentäminen edellyttää kriittistä ajattelua, jonka perusta luodaan varhaiskasvatuksessa. Toiminnan lähtökohtia ovat lasten kokemukset, kysymykset ja havainnot. Lasten uteliaisuutta herätellään monipuolisella toiminnalla ja lasten taitoja tuetaan iän ja kehityksen mukaisesti sekä autetaan lapsia tunnistamaan omia vahvuuksiaan ja luottamaan omaan osaamiseensa. Luovaa ajattelua vahvistetaan kirjallisuuden, musiikin, taiteen ja draaman avulla ja leikissä lapsilla on mahdollisuus kokeilla ideoita, käyttää mielikuvitusta ja tutkia maailmaa. Henkilöstön osallistuminen lasten leikkeihin ja toimintaan mahdollistaa lasten ajatusten sekä aloitteiden huomioimisen ja toimintaa dokumentoidaan ja kokemuksista keskustellaan yhdessä lasten ja huoltajien kanssa. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016,16.)

4.2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu

Vuorovaikutustaidoilla, kyvyllä ymmärtää muita ja ilmaista itseään on tärkeä merkitys hyvinvoinnille ja identiteetille. Kulttuuriseen osaamiseen kuuluu taito kuunnella, ymmärtää eri näkemyksiä sekä omien arvojen ja asenteiden reflektointi. Jotta voidaan toimia hyvässä vuorovaikutuksessa erilaisista kulttuuritaustoista

tulevien ihmisten kanssa, tarvitaan oman kulttuurin ja taustan ymmärrystä ja kunnioitusta. Varhaiskasvatuksessa pyritään lasten kulttuurisen osaamisen edistämiseen ja vahvistetaan vuorovaikutustaitoja ja toimitaan mallina lapsille muiden ihmisten kohtaamisessa. Lapsia opetetaan kohtaamaan muut ihmiset kunnioittavasti ja noudattamaan hyviä tapoja, sekä harjoitellaan toisen asemaan asettumista ja asioiden tarkastelua eri näkökulmista. Ryhmässä toimiminen ja esimerkiksi ruokailuhetket antavat mahdollisuuden harjoitella sosiaalisia taitoja erilaisten ihmisten kanssa eri tilanteissa. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016,16.)

4.3 Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot

Terveystä ja itsestä huolehtiminen sekä turvallisuuden ja arjen hallintaan liittyvät taidot ovat tärkeitä, ja varhaiskasvatuksen tehtävä on vahvistaa hyvinvointiin kuuluvia taitoja sekä ohjata lapsia tekemään kestävästä elämäntapaa tukevia valintoja. Lapsia opetetaan tunnistamaan ja nimeämään tunteitaan, ja tunnetaitoja harjoitellaan päivittäisissä toimissa esimerkiksi leikin avulla. Lasten itsenäistymistä tuetaan ja harjoitellaan erilaisia taitoja, esimerkiksi pukemista. Lapsille opetetaan erilaisia turvataitoja, opastetaan toimimaan turvallisesti lähiympäristössä ja liikenteessä. Lapset saavat levätä, syödä monipuolisesti sekä leikkiä sisällä ja ulkona. Varhaiskasvattajat tekevät huoltajien kanssa yhteistyötä lasten hyvinvointiin liittyvissä asioissa. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 17.)

4.4 Monilukutaito

Monilukutaidolla tarkoitetaan erilaisten viestien tulkinnan ja tuottamisen taitoja ja varhaiskasvatuksen tehtävänä on tukea lasten monilukutaidon kehittämistä. Yksi osa monilukutaitoa on tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen, jota tarvitaan arjessa ja vuorovaikutuksessa. Monilukutaito edistää koulutuksellista ja lasten kasvatuksellista tasa-arvoa. Laajan tekstikäsityksen mukaan viestit voivat olla puhuttuja, kirjoitettuja, audiovisuaalisia tai digitaalisia ja laaja tekstikäsitys on monilukutaidon perusta. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016,17–18.)

Lapsia kannustetaan opettelemaan ja käyttämään viestejä erilaisissa ympäristöissä. Monilukutaidon kehittymistä voidaan edistää esimerkiksi pelien ja erilaisten sovellusten käyttämisellä. Lasten kanssa voidaan tutkia tietoteknologian roolia arjessa ja mahdollisuuksien mukaan tutustua erilaisiin tieto- ja viestintäteknologian välineisiin. Lapsia ohjataan tieto- ja viestintäteknologian turvalliseen käyttöön yhdessä huoltajien kanssa. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 17–18.)

4.5 Osallistuminen ja vaikuttaminen

Aktiivinen ja vastuullinen osallistuminen tekevät perustan kestäväälle ja demokraattiselle tulevaisuudelle, ja varhaiskasvatuksen tulisi tukea lasten kehittyviä taitoja osallistumiseen ja vaikuttamiseen ja kannustaa oma-aloitteellisuuteen. Kun lapset saavat olla mukana vaikuttamassa, he oppivat samalla vuorovaikutusta ja yhteisten sopimusten merkitystä. Taidot vahvistuvat, kun lapset saavat yhdessä henkilöstön kanssa suunnitella, toteuttaa ja arvioida toimintaa. Lämmin ilmapiiri edistää lasten oma-aloitteisuutta, osallistumista ja vaikuttamista. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016,18.)

5 AIKAISEMPIA TUTKIMUKSIA

Tässä luvussa esitellään aikaisempia tutkimuksia opinnäytetyön aihepiiriin liittyen.

5.1 Tutkimus lastentarhanopettajan pedagogisesta vastuusta

Vanessa Jokinen on tutkinut progradussaan, miten lastentarhanopettajat ja lastenhoitajat käsittävät lastentarhanopettajan pedagogisen vastuun. Tutkimus toteutettiin haastattelemalla lastentarhanopettajia ja lastenhoitajia. (Jokinen 2012,2.)

Tutkimus osoitti, että pedagoginen vastuu on käsitteenä tuttu, mutta sisällöltään vaikea määrittää. Pedagoginen vastuu ajatellaan kuuluvan lastentarhanopettajan työhön, mutta ajoittain se kuuluu myös lastenhoitajille. Lastentarhanopettajan työhön osoitettiin toiminnan suunnittelu ja kirjaaminen, ja suuri osa lastentarhanopettajista ajatteli suunnittelun keskeiseksi osaksi pedagogista vastuuta. Kuitenkin myös yhteistä suunnitteluvastuuta painotettiin, vaikka se miellettiin lastentarhanopettajan vastuualueeksi. (Jokinen 2012, 51–53.)

Tutkimuksen mukaan suunnitteluosaaminen on osa pedagogista vastuuta ainakin teoriassa, mutta käytännössä suunnitteluvastuuta laajennetaan myös tiimin muille jäsenille. Esille otettiin myös lastentarhanopettajan työaikaan kuuluva suunnittelu-aika sekä palkkaus. Tutkimuksessa ilmeni myös, että persoona vaikuttaa siihen, miten pedagoginen vastuu tulee esiin ja miten työtä toteutetaan. Pedagoginen vastuu voidaan myös kokea eri aikoina erilaisin tavoin. (Jokinen 2012,53–54,62–63.)

5.2 Tutkimus suunnittelutyöstä

Tarja Känkänen on tutkinut lastentarhanopettajan suunnittelutyötä vuonna 2011 julkaistussa pro gradu–tutkielmassaan. Tutkimuksen avulla pyrittiin tarkastelemaan päiväkodin varhaiskasvatuksen suunnittelua. Lisäksi selvitettiin, miten lastentarhanopettaja suunnittelee ryhmänsä kasvatusta ja opetusta, minkälaisia käsityksiä lastentarhanopettajalla on kasvatuksen päämääristä ja lapsen oppimisesta sekä miten lastentarhanopettaja käsittää Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet kasvatusta ja opetusta ohjaavana asiakirjana. Aineistonkeruun menetelmänä käytettiin teemahaastattelua ja tutkimus on luonteeltaan kvalitatiivinen.

Tutkimukseen osallistui viisi lastentarhanopettajaa Etelä-Suomessa sijaitsevan kaupungin viidestä eri päiväkodista. (Känkänen 2011,46–47.)

Tutkimuksen aineisto analysoitiin teoriasidonnaisella sisällönanalyysillä. Tutkimuksen johtopäätöksissä todetaan, että kaikkien lastentarhanopettajien suunnittelutyö sisälsi sekä lapsikohtaista että ryhmäkohtaista suunnittelua. Lastentarhanopettajat painottivat havainnointitiedon merkitystä, vaikkakin havainnointi ja sen dokumentointi toteutuivat vapamuotoisesti ja havaintojen dokumentointia kyseenalaistettiin. Ryhmäkohtaiseen suunnitteluun liittyi sisältölähtöinen ja lapsilähtöinen suunnittelutapa. Sisältölähtöisen suunnittelutavan perusteena olivat sisältöalueet, ja teemat ja suunnittelu kohdistui toimintaan. Lapsilähtöisessä suunnittelutavassa lähtökohtana lasten yksilöllisen kasvun ja oppimisen ohjaus, ja suunnittelu painottui lapsilähtöiseen toimintaan. (Känkänen 2011, 51,76–77.)

Lastentarhanopettajat kokivat kasvatuksen ensisijaisesti sosiaalisten taitojen oppimisena ja lapsen hyvinvoinnin edistämisenä, ja kasvatuksen sivistystehtävä jäi pienemmälle huomiolle. Lastentarhanopettajat yhdistivät kehityksen lapsen oppimiseen ja sen, että opettajan tehtävä on kehitysvaiheiden ja lapsen erityisen tuen tarpeen tunnistaminen ja oppimista edistävien tapojen valitseminen. Lastentarhanopettajien tavat suunnitella toimintaa heijastivat heidän omia käsityksiään liittyen oppimiseen. (Känkänen 2011, 77–78.)

Vain yksi tutkimukseen osallistuneista lastentarhanopettajista ei mieltänyt Varhaiskasvatussuunnitelman perusteita velvoittavaksi ja työtä ohjaavaksi työvälineeksi. Muut lastentarhanopettajat kokivat Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet varhaiskasvatuksen laadun kehittämisen työkaluna. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden sisällöstä nousi kasvatuskumppanuus, mutta suunnittelun näkökulmasta tärkeät lapselle ominaiset toimintatavat ja sisällölliset orientaatiot eivät tulleet ilmi lastentarhanopettajien haastatteluissa. Tutkimukseen osallistuneissa päiväkodeissa ei ollut käytössä lapsikohtaista varhaiskasvatussuunnitelmaa ja yksikkökohtainen varhaiskasvatussuunnitelma oli käytössä vain kahdessa viidestä tutkimukseen osallistuneesta päiväkodista. (Känkänen 2011,78–79.)

5.3 Tutkimus muutoksista lastentarhanopettajan työssä

Gunilla Hiltunen tutki vuonna 2008 julkaistussa progradussaan muutoksia lastentarhanopettajan ammatissa ja työssä. Tutkimuksen tarkoitus oli selvittää lastentarhanopettajan näkökulmasta, mitä muutoksia on tapahtunut kahdenkymmenen vuoden aikana, miten ne ovat vaikuttaneet lastentarhanopettajan ammattiin ja mitä muutokset käytännössä tarkoittavat. Lisäksi selvitettiin, miten lastentarhanopettajat kokivat muutokset. Tutkimus on luonteeltaan kvalitatiivinen ja aineisto kerättiin haastattelemalla kahdesta eri kunnasta yhteensä kymmentä lastentarhanopettajaa, jotka olivat työskennelleet noin kaksikymmentä vuotta. (Hiltunen 2008, 4,31–31,34.)

Tutkimuksen tulosten mukaan kiire ja stressi ovat oli lisääntynyt elämässä, lapsilla oli paljon harrastuksia hoitopäivän jälkeenkin. Perheen yhteinen aika korvattiin muulla toiminnalla. Hyvä taloudellinen tilanne antoi perheille mahdollisuuden matkustella, rakentaa taloja sekä hankkia paljon lapsia. Median vaikutus lapsiin kasvoi, ja se huolestutti tutkimukseen haastateltuja lastentarhanopettajia. (Hiltunen 2008, 38–42.)

Lastentarhanopettajat olivat huolissaan siitä, miten yhteiskunnassa tulee olla tehokas kaikilla osa-alueilla. Myös hallinnollisen työn ja laadukkaan päivähoidon yhdistäminen mietitytti ja tutkimuksessa todettiin, että lastentarhanopettajan tulee olla tehokas ja joustava työssään. Tuloksista selvisi myös, että haasteltujen mukaan lapset olivat pidempiä päiviä päiväkodissa, vanhemmat olivat lukeneita ja tietoisia oikeuksistaan, ja osasivat vaatia niitä. Toisaalta taas osa vanhemmista kaipasi paljon tukea lapsen kasvatuksessa ja rajojen asettamisessa. Myös perhekäsitys oli muuttunut, aiemmin perheeseen kuului isä, äiti, lapset ja isovanhemmat, mutta nyt perheessä oli myös paljon erilaisia rooleja ja ihmisiä, esimerkiksi uusioperheiden kautta. Jotkut haastatellut olivat myös huolissaan lapsen tilanteesta avioeron aikana. (Hiltunen 2008, 42–48.)

Lastentarhanopettaja kokivat myös, että lapset eivät kunnioittaneet aikuisia kuten ennen ja se näkyi lapsen käytöksessä muita ihmisiä ja asioita kohtaan. Lapset nähtiin myös rauhattomampina kuin aikaisemmin ja ryhmissä oli vaikea saada tilannetta rauhoittumaan. Lastentarhanopettajat joutuivat puuttumaan lasten

leikkeihin useammin kuin aiemmin ja selvittämään erilaisia riitatilanteita. (Hiltunen 2008, 49–51.)

Tutkimusten tulosten mukaan se, miten lastentarhanopettajan työaika kuluu, oli muuttunut vuosien kuluessa. Aikaisemmin lastentarhanopettajilla oli aikaa suunnitella ja valmistella toimintaa paremmin, ja he olivat enemmän läsnä ryhmissä ja pitivät lapsia sylissä. Lastentarhanopettajilta vaadittiin erilaisia taitoja, kun lapsilla oli erityisen tuen tarpeita. Lisäksi taitoa ja kykyä oppia vaadittiin tekniikan käytön lisääntyessä. (Hiltunen 2008, 54–55.)

6 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

Tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää lastentarhanopettajan työn suunnittelua, miten ja milloin työtä suunnitellaan ja miten varhaiskasvatussuunnitelman eri osaamiskokonaisuudet ja lapsen ominainen tapa toimia otetaan huomioon. Lisäksi tarkasteltiin, miten lastentarhanopettajan omat mielenkiinnon kohteet ja vahvuudet vaikuttavat toimintaan ja sen suunnitteluun.

Tutkimus on luonteeltaan kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus, jossa lähtökohtana on tarkastella todellista elämää ja tutkia kohdetta kokonaisvaltaisesti. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2000,154.)

Kvalitatiivisessa tutkimuksessa tyypillistä on käyttää ihmistä tiedonkeruussa ja tutkimuksen kohdejoukon tarkoituksenmukainen valitseminen satunnaisotoksen sijaan (Hirsjärvi ym. 2000,155). Tutkimuksen kohderyhmä rajattiin, haastateltiin henkilöitä, jotka toimivat lastentarhanopettajina valituissa päiväkodeissa. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa käytetään menetelmiä, jossa tutkittavien näkökulmat pääsevät esille. (Hirsjärvi ym. 2000,155.)

6.1 Aineiston keruu

Aineisto kerättiin haastattelemalla lastentarhanopettajia kahdessa Vaasan kaupungin päiväkodissa. Kysymykset olivat avoimia kysymyksiä. Tutkimusluvan saamisen jälkeen päiväkotien johtajiin otettiin yhteyttä ja sovittiin haastatteluajat. Haastattelut suoritettiin touko- ja kesäkuussa 2016. Vastaajia oli yhteensä kahdeksan, ja haastattelut kestivät noin neljästä minuutista noin kolmeentoista minuuttiin.

Haastattelun idea on yksinkertainen, kun halutaan tietää mitä ihminen ajattelee tai miksi hän tekee, kuten tekee, on hyödyllistä kysyä asiaa häneltä. Haastattelun etuna voidaan nähdä joustavuus, haastattelijalla voi toistaa kysymyksen tai selventää sanamuotoa ja käydä keskustelua haastateltavan kanssa. Haastattelun etuna voidaan ajatella myös sitä, että kysymykset voidaan esittää siinä järjestyksessä, kun tutkija kokee järkeväksi. Haastattelussa tärkeää on saada mahdollisimman paljon tietoa tutkittavasta asiasta, ja silloin haastattelukysymykset tulee antaa haastateltaville hyvissä ajoin tutustuttaviksi, jolloin haastateltavat pystyvät tutustumaan

haastattelun teemoihin etukäteen. Haastattelun käytön etuna nähdään myös se, että haastatteluun voidaan valita ihmiset, joilla on kokemusta tutkittavasta aiheesta ja että haastateltavat harvoin kieltäytyvät haastattelusta tai sen käytöstä tutkimuksessa, koska haastattelusta on sovittu etukäteen. Haastattelun heikkoutena voidaan ajatella sitä, että se vie usein paljon aikaa. (Tuomi ja Sarajärvi 2009, 72–74.)

Haastattelut toteutettiin yksilöhaastatteluna, ja haastateltavat saivat tutustua kysymyksiin etukäteen ja siten valmistautua haastatteluihin. Haastattelut nauhoitettiin, jotta ne voitiin myöhemmin litteroida eli kirjoittaa puhtaaksi (Saaranen-Kauppinen ja Puusniekka 2006 a). Haastattelumateriaali hävitettiin opinnäytetyön valmistuttua.

6.2 Aineiston analysointi

Aineisto analysoitiin sisällönanalyysillä, jossa aineistoa tarkastellaan etsien yhtäläisyyksiä ja eroja tiivistäen (Saaranen-Kauppinen ja Puusniekka 2006 b.). Tutkimuksen aineisto kuvaa ilmiötä, jota tutkitaan, ja analyysin tarkoituksena on luoda sanallinen kuvaus asiasta, jota tutkitaan. Sisällönanalyysillä järjestetään aineisto tiiviiseen muotoon, ilman että sen sisältämä tieto katoaa. Tarkoitus on, että laadullisen aineiston analysoinnilla lisätään informaatioarvoa, kun hajanaisesta aineistosta luodaan selkeää ja yhtenäistä tietoa. (Tuomi ja Sarajärvi 2009, 108.)

Haastattelut kirjoitettiin puhtaaksi ja tulostettiin paperille. Haastattelut numeroitiin haastattelujärjestyksen mukaisesti yhdestä kahdeksaan. Haastattelukysymys kerrallaan poimittiin jokaisesta vastauksesta se, mitä kysymyksellä haluttiin selvittää ja rajattiin mahdollinen muu tieto pois. Koska haastateltavat saivat vapaasti vastata kysymyksiin, oli vastauksissa luonnollisesti myös sellaista tietoa, joka ei vastannut kysymykseen ja ollut tutkimuksen kannalta tärkeää. Aineisto teemoiteltiin kysymysten mukaan, katsottiin järjestyksessä, mitä kysymykseen oli vastattu, ja löytyikö teemoista yhteneväisyyksiä. Teemoittelu on luokituksen kaltaista, mutta siitä painotetaan sitä, mitä mistäkin teemasta on sanottu (Tuomi ja Sarajärvi 2009,93). Tutkimuksen aineistoa käydään opinnäytetyössä läpi raportoimalla, kaavioilla ja haastatteluista käytetään myös suoria lainauksia.

6.3 Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys

Tutkimuksen reliabiliteetillä tarkoitetaan mittaustulosten toistettavuutta. Toistettavuutta voidaan todeta eri tavoilla. Jos kaksi tutkijaa päätyy samanlaiseen lopputulokseen tai jos samaa henkilöä tutkittaessa eri tutkimuskerroilla päädytään samaan tulokseen, voidaan tulokset todeta reliaabeleiksi. Validiteetillä tarkoitetaan tutkimusmenetelmän kykyä tutkia tai mitata juuri sitä, mitä on tarkoituskin tutkia. Menetelmät eivät aina kohtaa tutkijan ajatuksen kanssa siinä, mitä tutkija ajattelee tutkivansa. Esimerkiksi mikäli tutkimukseen vastaajat käsittävät kysymykset toisin kuin tutkija on ajatellut. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 231–232.)

Samanlaista tutkimusta ei ole tehty aikaisemmin haastattelemalla samoja lastentarhanopettajia ja käyttämällä samoja haastattelukysymyksiä, joten mittaustulosten ja tutkimuksen reliaabeliutta on vaikea tässä tapauksessa arvioida. Toistettavuuteen vaikuttaa jatkossa myös se, että varhaiskasvatussuunnitelman perusteet uudistuu, eikä uudessa versiossa ole enää samoja orientaatioita tai osaamiskokonaisuuksia, kuin tällä hetkellä käytössä olevassa varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa, jota käytettiin tätä opinnäytetyötä tehtäessä. Haastattelukysymyksissä oli kysymys koskien osaamiskokonaisuuksia, ja tulevaisuudessa niiden sisällöt ja nimet ovat täysin erilaiset.

Tutkimuksen validiutta vahvistettiin sillä, että haastattelukysymykset laadittiin juuri niiden teemojen ja aiheiden pohjalta, mitä oli tarkoitus tutkia. Haastateltavat saivat kysymykset etukäteen, jolloin heillä oli mahdollisuus tutustua kysymyksiin etukäteen. Koska haastattelut suoritettiin yksilöhaastatteluina, haastateltavan oli mahdollisuus keskeyttää haastattelu ja halutessaan tarkentaa kysymystä, mikäli oli epäselvää, mitä sillä tarkoitettiin. Myös tutkijan oli mahdollista esittää lisäkysymyksiä tarkentamaan, mikäli tutkijalle jäi epäselväksi, mitä haastattelija vastauksellaan tarkoittaa.

Tutkijan eettiset ratkaisut ja tutkimuksen luotettavuus yhtenevät ja tutkijan tieteellinen toiminta on oltava hyvää, että tutkimus on uskottava. Suomen Akatemia on antanut vuonna 2008 tutkimuseettiset ohjeet, ja niiden mukaan tutkijat esimerkiksi noudattavat rehellisyyttä ja huolellisuutta tutkimustyössä, tulosten tallentamisessa ja tutkimuksen arvioinnissa. Tutkimusryhmän oikeudet, asema ja

aineistojen säilyttämistä koskevat kysymykset mietitään ja kirjataan osapuolten hyväksymällä tavalla. (Tuomi ja Sarajärvi 2009, 132–133.)

Haastatteluihin osallistuminen oli vapaaehtoista. Haastateltavat saivat haastattelukysymykset etukäteen, sekä tiedon siitä, että haastattelut nauhoitetaan, että ne voidaan myöhemmin kirjoittaa puhtaaksi. Haastatelluilla oli mahdollisuus kertoa mitä haluavat, tai halutessaan jättää jotakin kertomatta. Ainoastaan opinnäytetyön tekijä kuunteli haastattelut, ja koko materiaali hävitettiin heti, kun työ oli valmis. Haastateltujen anonymiteetti säilyi koko prosessin ajan, koska valmiiseen opinnäytetyöhön ei tule haastateltujen lastentarhanopettajien, eikä päiväkotien nimiä, joissa haastattelut tehtiin.

6.4 Tutkimuskysymykset

Tutkimuksella pyritään vastaamaan seuraaviin kysymyksiin:

1. Miten ja milloin lastentarhanopettajan työtä suunnitellaan ja miten suunnittelussa otetaan huomioon varhaiskasvatussuunnitelman eri osaamiskokonaisuudet ja lapsen ominainen tapa toimia?
2. Miten lastentarhanopettajan omat mielenkiinnon kohteet ja vahvuudet vaikuttavat toimintaan ja sen suunnitteluun?

7 TUTKIMUKSEN TULOKSET

Tässä luvussa esitellään tutkimuksen tuloksia.

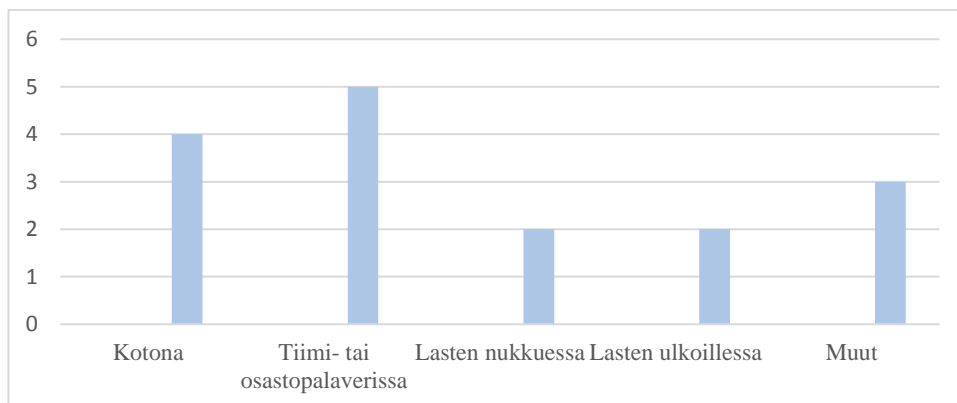
7.1 Vastajien taustatiedot

Tutkimukseen haastateltiin yhteensä kahdeksaa lastentarhanopettajaa. Tutkimukseen haastatelluista lastentarhanopettajista kaksi olivat työskennelleet sen hetkisessä lapsiryhmässä alle vuoden ja viisi haastateltua alle viisi vuotta. Kaksi haastateltavaa mainitsivat lisäksi työvuodet lastentarhanopettajana, molemmilla työvuosia oli kertynyt yli 35 vuotta.

Haastatelluista lastentarhanopettajista kaksi työskenteli 1–3 vuotiaiden ryhmissä, joissa molemmissa oli 15 lasta. Yksi haastatelluista työskenteli 4–5 vuotiaiden lasten kanssa, ryhmässä yhteensä 15 lasta. Kolme haastatelluista työskenteli 4–6 vuotiaiden lasten ryhmässä, kahdessa ryhmässä oli yhteensä 19 lasta ja yhdessä 21 lasta. Kaksi haastatelluista työskenteli 18 lapsen esikouluryhmissä, jossa lapset olivat kuusivuotiaita.

7.2 Toiminnan suunnittelu

Kolmannessa haastattelukysymyksessä kysyttiin, milloin toimintaa suunnitellaan. Jotkut haastatelluista mainitsivat suunnittelevansa toimintaa tiimi-tai osastopalaverissa. Lisäksi toimintaa suunniteltiin silloin, kun lapset nukkuivat tai ulkoilivat. Puolet vastaajista kertoi tekevänsä suunnittelutyötä myös kotona, omalla ajalla. Muutama vastaaja kertoi tekevänsä suunnittelutyötä silloin, milloin on aikaa, välillä myös ”lennossa”. Kaaviosta 1 nähdään, montako kertaa haastateltavat mainitsivat tilanteet, missä toimintaa suunnitellaan. Muut-osioon on laskettu esimerkiksi ilmaisut ex-tempore tai ”lennossa”.

Kaavio 1. Milloin toimintaa suunnitellaan.

”No tota, lastentarhanopettajalla on se pedagoginen vastuu ja mä suunnittelen siinä kun ne nukkuu tai kun ne on ulkona tai tiimipalaverissa yhdessä.” Vastaja 4

”Että sanotaanko että silloin, milloin on aikaa, kotona välillä, omalla ajalla extempore, et kyllä sitä kaikella tavalla.” Vastaja 7

Neljännessä haastattelukysymyksessä kysyttiin, onko suunnitteluun varattua aikaa riittävästi. Ainoastaan yksi kahdeksasta haastatellusta lastentarhanopettajasta oli sitä mieltä, että suunnitteluun varattua aikaa on riittävästi. Syitä siihen, ettei aikaa riittä suunnitteluun oli erilaisia. Haastateltavat kertoivat, että suunnittelu-aika kuluu muiden töiden tekemiseen eikä itse suunnitteluun. Muilla töillä tarkoitettiin tiimi- ja osastopalaveria, työvuorojen- sekä muiden kirjallisten töiden tekoa sekä muiden juoksevien asioiden hoitoa. Kaksi vastaajista vastasi kysymykseen ainoastaan ”ei” eikä perustellut asiaa tarkemmin.

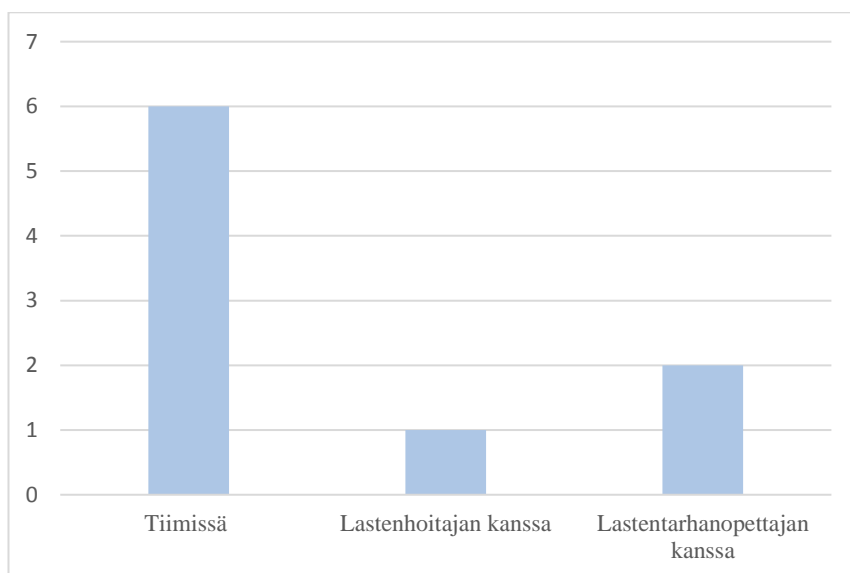
”Mutta se ei niinku toimi, se ei toteudu koska aika menee muuhun, kun suunnitteluun.” Vastaja 8

”Toisaalta suunnittelulle on oma aika, ja jos sitä vain tekis suunnittelua siinä ajalla, mikä on annettu niin sittehan se riittäis, mutta kun kaikki muu työ vie sitte siltä suunnittelulta aikaa. ” Vastaja 1

7.3 Suunnitteluvastuun jakaminen

Yksi haastattelun kysymyksistä selvitti suunnitteluvastuun jakamista. Kaikki kahdeksan tutkimukseen haastateltua lastentarhanopettajaa kertoivat jakavansa suunnitteluvastuuta jollain tavalla. Muutama vastaaja mainitsi lastentarhanopettajan pedagogisen vastuun toiminnasta ja sen suunnittelusta, ja kaksi vastaajaa mainitsi esikouluopettajan vastuun esikoululaisista.

Lastentarhanopettajat suunnittelivat toimintaa yhdessä toisen lastentarhanopettajan, lastenhoitajien kanssa ja tiimipalavereissa tai muissa tilanteissa, jossa ovat yhdessä muiden ryhmän aikuisten kanssa. Kaaviosta 2 nähdään, miten suunnitteluvastuu jaettiin.

Kaavio 2. Miten suunnitteluvastuu jaetaan.

”Se on onneks meillä tällä hetkellä jakaantuvaa, mutta päävastuu on mulla, että ei sitä voi sysätä toiselle kerta se kuuluu mun työnkuvaan.”

Vastaaja 1

”Kyllähän se on tarkoitus, että lastentarhanopettaja, jolla on pedagoginen koulutus vastaa täysin, siis pääasiassa suunnittelusta,

mutta kuitenkin me yhdessä lastenhoitajan kanssa sitä hiotaan mutta kokonaisnäkemys on lastentarhanopettajalla.” Vastaaja 3

7.4 Osaamiskokonaisuuksien huomiointi toiminnassa ja sen suunnittelussa

Kysymykseen, joka koski varhaiskasvatussuunnitelman eri osaamisalueita, ja niiden huomioonottamista toiminnassa, ja sen suunnittelussa tuli erilaisia vastauksia. Haastatellut kertoivat esimerkiksi, että toiminta suunnitellaan esiopetussuunnitelman mukaisesti, eikä osaamiskokonaisuuksia koskevia suunnitelmia avattu tarkemmin. Jotkut haastatelluista kertoivat, että osaamiskokonaisuudet otetaan huomioon niin hyvin, kun voidaan, toimintaa suunnitellaan monipuolisesti joka osa-alueelta tai käytetään erilaisia teemapäiviä, jolloin osaamisalueet otetaan tarkempaan tarkasteluun. Jotkut haastatelluista kertoivat, että suunnittelussa otetaan huomioon lasten ikätaso ja osaaminen, ja sen mukaan suunnitellaan mutta eri osaamiskokonaisuuksien suunnittelua ja huomioonottamista ei avattu tarkemmin.

”Tää onki hyvä, että monta kertaa tulee suunniteltua vaan toimintaa, että se on sellanen että on tekemistä ja toiminnan menoa, mutta hyvä aina välillä pysähtyä, että tuleeko nämä asiat siellä esille.” Vastaaja 1

”Itseasiassa se lähtee sieltä koko vuoden suunnitelmasta, että eri vuodenaajat, juhlapyhät otetaan huomioon ja näitä asioita ajatellen suunnitellaan sitä toimintaa.” Vastaaja 7

Puolet haastatelluista mainitsi uskonnollis-katsomuksellisen osaamisalueen, liittyen esimerkiksi juhlapyhiin tai seurakunnan toteuttamiin vierailuihin ja esityksiin päiväkodeissa. Jotkut vastaajista mainitsivat myös, että otetaan huomioon erilaisuus uskontoasioissa, kaikki eivät kuulu kirkkoon tai samaan uskuntoon, joten se otetaan huomioon esimerkiksi kirkon tilaisuuksiin osallistuessa.

Matemaattinen osaamiskokonaisuus mainittiin kolmessa haastattelussa. Esimerkkinä mainittiin päivittäiset toimet, lasketaan, paljonko lapsia on paikalla ja menevätkö lelut leikeissä tasan. Lisäksi mainittiin kokoerot, iso hämähäkki, pieni hämähäkki ja matematiikan käyttö ruokailutilanteissa. Yksi haastateltava mainitsi

matemaattisin osaamiskokonaisuuden, mutta ei avannut tarkemmin, miten se otetaan toiminnassa ja sen suunnittelussa huomioon.

”Mut oikeestaan päivittäin tämä matemaattinen, montako lasta meillä on tänään, lasketaan ja koko ajan meillä on laskemista. ”

Vastaja 3

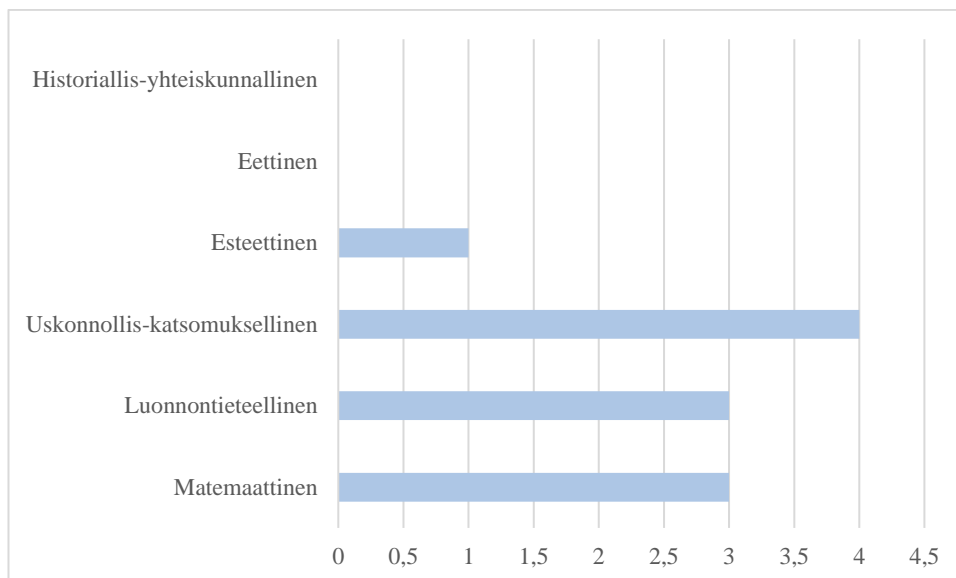
Luonnontieteellinen osaamiskokonaisuus mainittiin kolmessa vastauksessa, esimerkkeinä annettiin luonnonilmiöiden ja tapahtumien katsominen, mörrimetsätoiminta, retket ja lintujen havainnointi sekä ideoiden ottaminen askartelua varten.

”Ja luonnontieteet, ite tykkään niistä niin se tulee retkillä, että yritetään havainnoida pihalla ulkoillessa vesilätäköitä ja kuinka linnut lentää...” Vastaja 1

Yksi haastateltavista mainitsi, että myös hygieniaa opetetaan esimerkiksi käsienvpesun opettelemisessa ja leikin lopuksi siivotaan, ja katsotaan että on kauniin näköistä, esteettistä.

Kaaviosta 3 nähdään, montako kertaa haastattelijat mainitsivat osaamiskokonaisuuden nimen erikseen haastattelussa. Kaikkia osaamiskokonaisuuksia ei mainittu erikseen, mutta toisaalta haastatteluista tulee ilmi, että toimintaa suunnitellaan monipuolisesti eri osa-alueilta ja esiopetussuunnitelman mukaisesti, joten voidaan olettaa, että myös ne osaamiskokonaisuudet otetaan huomioon, joita ei erikseen mainita.

Kaavio 3. Osaamiskokonaisuudet ja niiden maininnat haastatteluissa.

7.5 Lapsen ominainen tapa toimia

Yhdellä haastattelun kysymyksistä selvitettiin, miten lapsen ominainen tapa toimia otetaan huomioon toiminnassa ja sen suunnittelussa. Muutama haastateltavista kertoi, että toiminnassa ja sen suunnittelussa huomioidaan lapsen ikä ja sen mukaisesti toimitaan, ja että lapsia tuetaan ja otetaan huomioon vahvuudet. Esimerkiksi maalatessa isommat voivat maalata pensselillä ja pienemmät käsillään.

Yli puolet vastaajista mainitsivat leikin ja leikkimisen. Leikkiä pidettiin tärkeänä uusien asioiden opettelussa. Jotkut vastaajista mainitsivat myös leikin merkityksen, ja sen että lapset oppivat leikkimään ja siihen kiinnitetään huomiota.

”No sehän on, leikkienhän me kaikki asiat oikeestaan opitaan.”

Vastaaja 3

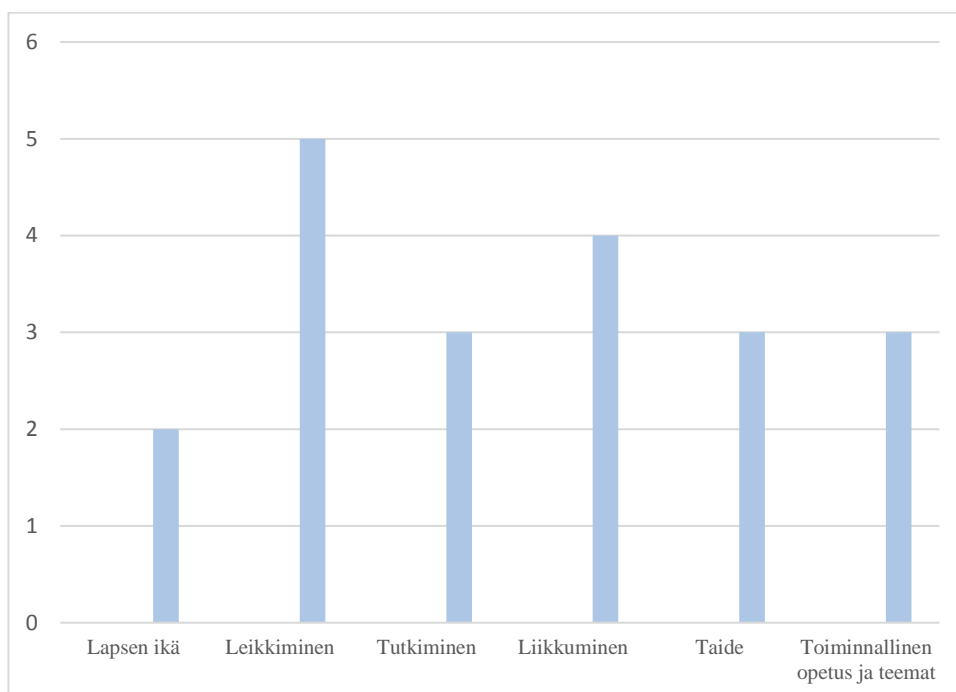
Tutkiminen mainittiin muutamassa haastattelussa. Vastauksista kävi ilmi, että lapset tutkivat esimerkiksi luontoa ja lintuja ja että lapsille annetaan erilaisia elementtejä leikkiin. Erilaiset teemakuukaudet mainittiin myös haastatteluissa, silloin huomioitiin erityisesti esimerkiksi taide ja erilaiset museot.

Puolet vastaajista mainitsi liikkumisen ja liikunnan. Vastaajien mukaan lapsille järjestettiin kerran viikossa liikuntaa ja kiinnitettiin huomiota kävelymatkoihin ja

että liikunta tulee luonnostaan lasten ollessa ulkona. Lisäksi liikunta oli osana toiminnallista opetusta.

”Että toiset tykkää just sillä liikunnan avulla opetella asioita ja toiset taas leikin kautta helpommin oppii, että pyritään kyllä monella tavalla siinä suunnittelussa jo huomioon, että on paljon erilaisia tapoja oppia.” Vastaaja 6

Kaaviossa 4 kuvataan, montako kertaa haastattelijat mainitsivat minkäkin huomioon otettavan asian toimintaa suunniteltaessa.

Kaavio 4. Lapsen ominaisen tavan toimia huomiointi toiminnassa ja sen suunnittelussa.

7.6 Mielenkiinnon kohteiden ja vahvuuksien vaikutus työn suunnitteluun ja toteutukseen

Lastentarhanopettajilta kysyttiin myös, onko heillä omia vahvuuksia tai mielenkiinnon kohteita, ja miten ne vaikuttavat työn suunnitteluun ja toteutukseen. Kaikki haastatellut lastentarhanopettajat mainitsivat yhden tai useamman vahvuuden tai mielenkiinnon kohteen. Muutama haastatelluista mainitsi liikunnan ja liikkumisen. Haastatellut kävivät mielellään retkillä, liikkuvat lasten kanssa

jumppasalissa ja ulkona ja olivat enemmän keskittyneitä liikunnan osa-alueeseen. Jotkut vastaajista mainitsivat myös laulun ja musiikin, mutta tarkemmin ei avattu, miten ne näkyvät työn suunnittelussa ja toteutuksessa.

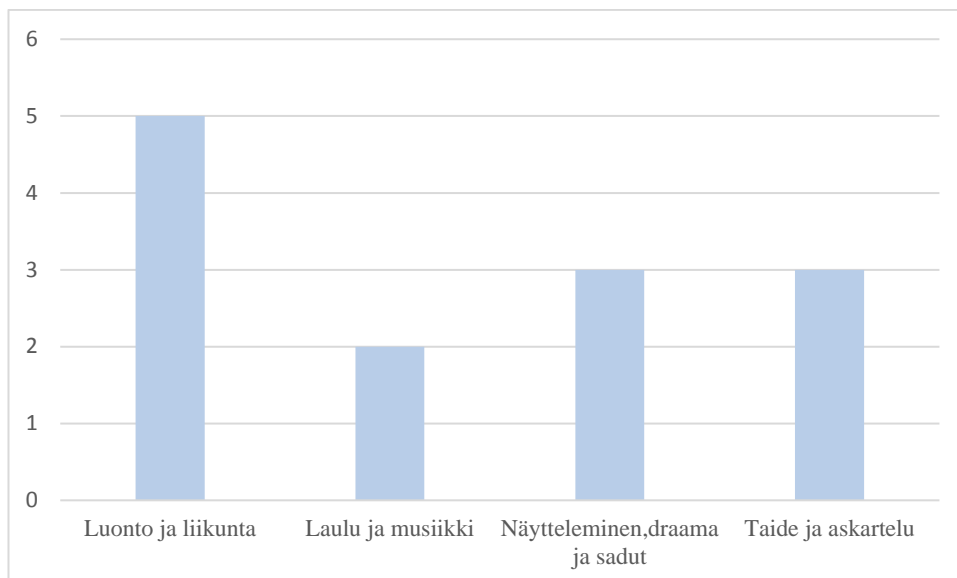
”Eliikkä mä oon aika paljon liikkunut, ja varsinkin tanssin puoli on sellanen ja toki laulu ja musiikki on tosi tärkeitä, sadut. Et sillä lailla kun on tehny niin kauan töitä niin pystyy aika monipuolisesti sit muutaki opettamaan.” Vastaja 5

Joku vastaajista kertoi, että haastatteluhetkellä hänellä kiinnostuksen kohteena taide ja erityisesti italialainen taidetyyli. Hän oli tehnyt lasten kanssa erilaisia tehtäviä teemaan liittyen. Muutamassa haastattelussa mainittiin askartelu ja erilaiset käden työt, mutta tarkemmin ei avattu, miten ne näkyvät käytännön työssä.

Näyttelemine ja draama mainittiin muutamassa haastattelussa. Näyttelemistä käytettiin apuna esimerkiksi erilaisten tilanteiden purussa, jolloin nukeilla voitiin näyttellä jokin tilanne ja lapset saivat itse ehdottaa miten tilanne voisi jatkua. Käsinnukkeja käytettiin apuna esimerkiksi uusien asioiden opettelussa. Lisäksi draaman avulla voitiin täyttää erilaisia odotusaikoja ja saada lapset keskittymään ja kiinnostumaan.

”No kyllä mä ite koen että mulla on se draama, mä pystyn pistämään pystyyn melkeen mistä vaan jutun, jos on lapsia noin vaan, et se on toisaalta tämmösiä odotusaikoja tulee yhtäkkiä tai tämmösiä yllättäviä juttuja, niin siinä pystyy yhtäkkiä pistämään kasaan sellasen jutun mikä saa lapset niinku keskittymään ja kiinnostumaan.” Vastaja 8

Kaaviosta 5 nähdään, millaisia vahvuusalueita ja kiinnostuksen kohteita haastatelluilla lastentarhanopettajilla oli, ja montako kertaa ne mainittiin.

Kaavio 5. Lastentarhanopettajien omat vahvuudet ja kiinnostuksen kohteet.

7.7 Lastentarhanopettajien ajatuksia ja kehittämissuunnitelmia työn suunnittelusta ja toteutuksesta

Viimeisessä kysymyksessä lastentarhanopettajat saivat kertoa omia ajatuksiaan työn suunnittelusta ja toteutuksesta, sekä esittää ehdotuksia, miten sitä voisi kehittää.

Seitsemän vastaajaa kahdeksasta mainitsivat, että suunnittelu-aikaa tarvittaisiin enemmän tai että suunnittelu-aika kuluu tällä hetkellä muiden asioiden hoitamiseen. Vastaajat kertoivat, että suunnitteluajalla tehdään esimerkiksi työvuorolistoja tai muita lastentarhanopettajalle kuuluvia kirjallisia töitä sekä keskustellaan vanhempien kanssa.

Joku vastaajista otti esiin koulutuksen, hänen mielestään sekä lastentarhanopettaja- että sosionomikoulutusta tarvitaan, koska ne antavat erilaista näkemystä työn tekemiseen. Kehittämissuunnitelmiksi tuli muutamia. Joku vastaajista toivoi, että saisi suunnitella kotona työtä, koska silloin ehtisi suunnitella ja hankkia rekvisiittaa ja joku vastaajista ehdotti, että voisi pitää toimistopäivän ja tehdä silloin paperitöitä. Jotkut haastatelluista olivat sitä mieltä, että otetaan enemmän huomioon

lastenhoitajan mielipiteitä, jolloin koko tiimi on mukana ryhmän kehittämisessä ja suunnittelussa tai että ryhmässä pitäisi olla kaksi lastentarhanopettajaa.

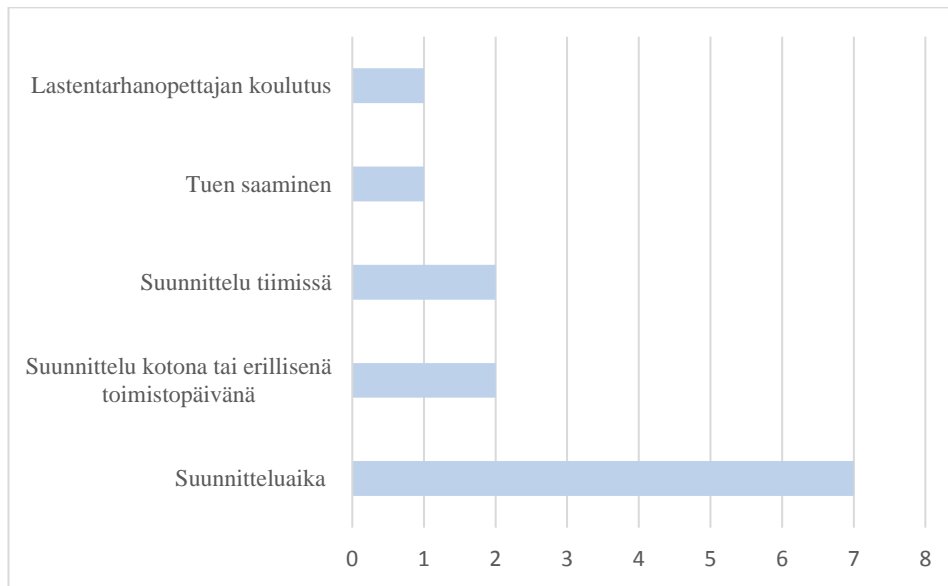
”Pitäis olla kaks lastentarhanopettajaa ryhmässä pienten kans, eikä vaan yks koska se on melkeen liikaa yhdelle ihmiselle.” Vastaja 4

Vastajat kertoivat, että kehittämisen kannalta olisi hyvä, että voitaisiin ennen ryhmän aloitusta suunnitella ja jakaa tehtäviä tarkemmin ja toivottiin, että johtoportaan tultaisiin katsomaan, mihin lastentarhanopettajan päivät kuluvat. Lisäksi tukea toivottiin erilaisiin haasteisiin, joita lastentarhanopettaja kohtaa työssään.

”Ollis ollu hyvä että et olis pystynyt suunnittelemaan mikä kunkin tehtävä on niinku tarkemmin ja silleen että ja suunnittelemaan sitä vuotta niinku etukäteen.” Vastaja 2

”...Että johtoporras sais tulla hetkeksi kattomaan että mihinkä meidän aika uppoaa täs päivän mittaan, että pitäis pystyä siihen paremmin suunnittelemaanki sitä lasten varhaiskasvatusta, että tuntuu johtoportaan tulee uusia tehtäviä tajuamatta että jossain se aikarajakin tulee vastaan.” Vastaja 1

Kaaviossa 6 on kuvattu, millaisia kehittämisehdotuksia haastatelluilla oli, ja montako kertaa ne mainittiin.

Kaavio 6. Lastentarhanopettajien mainitsemia kehittämisehdotuksia.

8 JOHTOPÄÄTÖKSET

Tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää, miten ja milloin lastentarhanopettajan työtä suunnitellaan, ja miten suunnittelussa otetaan huomioon varhaiskasvatussuunnitelman eri osaamiskokonaisuudet, ja lapsen ominainen tapa toimia. Lisäksi tutkittiin, miten lastentarhanopettajan omat mielenkiinnon kohteet ja vahvuudet vaikuttavat toimintaan, ja sen suunnitteluun.

Tutkimukseen haastateltiin kahdeksaa lastentarhanopettajaa, joten tutkimusten tuloksia ei voida laajasti yleistää. Voidaan kuitenkin ajatella, että tutkimuksen avulla saatiin työntekijöiden ääni kuuluviin ja tietoa lastentarhanopettajan käytännön työstä, ja siihen vaikuttavista asioista ja haasteista.

Vastausten perusteella voidaan todeta, että lastentarhanopettajan työvuosilla haastatteluhetken lapsiryhmässä, ryhmän koolla tai lasten iällä ei ole merkitystä siihen, milloin lastentarhanopettaja suunnittelee työtään, tai kokeeko lastentarhanopettaja, että työn suunnitteluun varattua aikaa on riittävästi. Vastanneiden työvuodet lapsiryhmissä vaihtelivat alle vuodesta alle viiteen vuoteen, ja lapset olivat iältään yhdestä kuuteen vuoteen. Ainoastaan yksi vastanneista lastentarhanopettajista oli sitä mieltä, että suunnitteluun varattua aikaa on riittävästi. Lastentarhanopettajat suunnittelivat toimintaa kotona omalla ajalla, lisäksi toimintaa suunniteltiin ”lennossa” muun toiminnan yhteydessä, tiimipalavereissa ja lasten ulkoillessa tai nukkuessa. Jotkut haastatellut kertoivat, että suunnittelulle varattu aika kuluu muiden asioiden hoitamiseen, jolloin itse suunnittelulle ei riitä aikaa. Muita asioita olivat esimerkiksi työvuorojen teko, lasten läsnäololistojen täyttäminen ja vanhempien kanssa käydyt keskustelut.

Lastentarhanopettajat suunnittelivat työtä yhdessä toisen lastentarhanopettajan, lastenhoitajan tai yhteisissä tiimi- ja osastopalavereissa. Kukaan vastanneista ei suunnitellut toimintaa täysin yksin. Kolme vastaajaa mainitsi erikseen lastentarhanopettajan pedagogisen vastuun toiminnasta ja sen suunnittelusta.

Kysymykset, jotka koskivat varhaiskasvatussuunnitelman osaamiskokonaisuuksien ja lapsen ominaisen tavan toimia huomioimista toiminnassa, ja sen suunnittelussa saivat vaihtelevia vastauksia. Osaamiskokonaisuuksista useimmiten nimeltä

mainittiin Uskonnollis-katsomuksellinen, Matemaattinen ja Luonnontieteellinen. Loput osaamisalueet mainittiin haastatteluissa nimeltä harvemmin tai ei ollenkaan. Toisaalta puolet haastatelluista lastentarhanopettajista kertoi myös, että toimintaa suunnitellaan monipuolisesti tai esiopetussuunnitelman mukaisesti, jolloin voidaan olettaa, että kaikkia osaamiskokonaisuuksia huomioidaan toiminnassa ja sen suunnittelussa, vaikkei niitä erikseen mainittu. Uskonnollis-katsomuksellinen osaamisalue sisältöinen yhdistettiin usein juhlapyyhiin sekä seurakunnan tekemiin vierailuihin ja esityksiin päiväkodeissa. Matemaattinen osaamiskokonaisuus näkyi päivittäisessä laskemisessa, esimerkiksi laskettiin paikalla olevat lapset, tai vertailtiin asioiden kokoa. Luonnontieteellinen osaamiskokonaisuus ilmeni erilaisten luonnonilmiöiden tutkimisessa ja retkien muodossa.

Leikki ja liikkuminen huomioitiin useimmiten toiminnassa ja sen suunnittelussa, leikkiä pidettiin tärkeänä asiana uusien asioiden opettelussa ja lisäksi mainittiin, että on tärkeää, että lapset osaavat ja saavat leikkiä. Liikkumiseen kiinnitettiin huomiota, lapset liikkuvat ulkoillessa, ja heille järjestettiin myös erikseen liikuntaa ja liikuntaa käytettiin osana toiminnallista opetusta. Tutkiminen näkyi erilaisten ilmiöiden tutkimisessa esimerkiksi retkillä. Taide näkyi toiminnassa ja sen suunnittelussa esimerkiksi erilaisissa teemakuukausissa. Lisäksi vastaajat mainitsivat, että huomioon otetaan myös lasten ikä, jolloin lapset saavat toteuttaa toimintaa ikätason ja taitojen mukaisesti.

Vastausten pohjalta voidaan siis päätellä, että lastentarhanopettajat ottavat huomioon toiminnan suunnittelussa ja sen toteuttamisessa varhaiskasvatussuunnitelman eri osaamiskokonaisuudet ja lapsen ominaisen tavan toimia, ja lisäksi huomioidaan myös lapsen ikä.

Kaikki kahdeksan tutkimusta varten haastateltua lastentarhanopettajaa mainitsivat yhden tai useamman oman mielenkiinnon kohteen tai vahvuuden. Liikunta ja luonto mainittiin viidessä vastauksessa, ja toiminnassa ja suunnittelussa ne näkyivät siten, että vastaajat kävivät lasten kanssa mielellään retkillä ja ulkoilivat sekä olivat enemmän keskittyneitä liikunnan osa-alueeseen. Laulu ja musiikki mainittiin muutaman kerran, mutta ei tarkemmin avattu, miten ne varsinaisesti näkyvät toiminnassa ja sen suunnittelussa. Taide ja askartelu mainittiin kolme kertaa, yksi

vastaajista kertoi, että hänellä oli haastatteluhetkellä italialainen taideteema, jonka pohjalta oli toimintaa, mutta muut kaksi vastaajaa eivät tarkemmin avanneet vastauksiaan. Näytteileminen, draama ja sadut mainittiin joissakin haastatteluissa. Näytteilemistä ja draamaa käytettiin esimerkiksi apuna erilaisten tilanteiden purkamisessa, uusien asioiden opettelussa ja erilaisten odotusaikojen ajanvietteenä.

Vastausten pohjalta voidaan ajatella, että lastentarhanopettajien omat mielenkiinnon kohteet ja vahvuudet vaikuttavat toimintaan ja sen suunnitteluun. Lastentarhanopettajat hyödyntävät vahvuuksiaan ja kiinnostuksen kohteitaan toiminnassa ja sen suunnittelussa, tekemällä asioita niiden pohjalta tai olemalla enemmän vastuussa osa-alueista, joista ovat kiinnostuneita tai jotka kuuluvat vahvuuksiin.

Viimeisessä haastattelukysymyksessä lastentarhanopettajat saivat vapaasti kertoa omia ajatuksiaan työn suunnittelusta ja sen toteuttamisesta, sekä esittää kehittämisehdotuksia. Lähes kaikki, seitsemän haastateltua kahdeksasta, mainitsivat suunnitteluajan tai sen puutteen. Erilaisia kehittämisehdotuksiakin tuli, toivottiin että toimintaa saataisiin suunnitella myös kotona, tai että lastentarhanopettaja voisi pitää joskus toimistopäivän, jolloin työajan saisi käyttää pelkästään erilaisiin paperitöihin. Joku vastaajista toivoi, että ryhmässä olisi yhden lastentarhanopettajan sijaan kaksi lastentarhanopettajaa. Lisäksi toivottiin, että ennen ryhmän aloitusta voitaisiin suunnitella, ja sopia työnjaosta, tai että otettaisiin enemmän huomioon lastenhoitajan näkemyksiä, jolloin koko tiimi olisi mukana suunnittelussa. Yksi vastaajista toivoi, että johtoportaan tultaisiin katsomaan ryhmiin, mihin lastentarhanopettajan päivät kuluvat, koska vastaajan mukaan uusia tehtäviä tulee jatkuvasti eikä aika riitä niiden tekemiseen. Lisäksi mainittiin, että sekä lastentarhanopettajan että sosionomin koulutusta tarvitaan, koska ne antavat erilaista näkemystä työn tekemiseen. Yksi vastaajista toivoi tukea erilaisiin haasteisiin.

Vastausten pohjalta voidaan päätellä, että lastentarhanopettajat kokivat, että työn suunnitteluun varattua aikaa on tällä hetkellä liian vähän tai että aika ei riitä. Toivottiin, että työtä saisi suunnitella joko kotona tai erillisenä toimistopäivänä ja että työtä voitaisiin jakaa joko tiimissä, tai toisen lastentarhanopettajan kanssa.

Lisäksi ehdotettiin, että lastentarhanopettajan työtä ja työajan kulumista tulaisiin katsomaan johtoportaan ja lisäksi kaivattiin tukea erilaisiin haasteisiin.

9 POHDINTA

Valitsin opinnäytetyöni aiheeksi lastentarhanopettajan työn suunnittelun ja sen toteutuksen, koska aihe oli mielestäni mielenkiintoinen ja se liittyi käytännön työhön. Varhaiskasvatus, ja erityisesti päiväkotien ryhmäkoot ja subjektiivisen päivähoito-oikeuden rajaaminen ovat olleet paljon esillä mediassa lakimuutoksen myötä, mutta melko vähän puhutaan siitä, mitä lastentarhanopettajan työ käytännössä on toiminnan suunnittelun ja toteutuksen näkökulmasta. Toivoin, että opinnäytetyöni avulla saisin tärkeää tietoa lastentarhanopettajan suunnittelutyöstä ja siitä, mitkä asiat siihen vaikuttavat, ja samalla myös haastatellut lastentarhanopettajat saisivat äänensä kuuluviin työntekijän näkökulmasta. Opinnäytetyön tekemisen ja opintojen aikana saamistani tiedoista on varmasti paljon hyötyä tulevaisuudessa, kun mahdollisesti itse työskentelen lastentarhanopettajana ja itse suunnittelen sekä toteutan toimintaa.

Teoriatiedon hankkiminen tutkimuksen pohjalle sujui suhteellisen hyvin, vaikkakin varsinaisia tutkimuksia selkeästi lastentarhanopettajan suunnittelutyöhön liittyen on tehty melko vähän. Tutkimusluvan varmistuttua ja mukaan otettavien päiväkotien valikoitumisen jälkeen myös haastateltavat löytyivät nopeasti. Opinnäytetyön tekeminen osui samaan aikaan suuntaavan, päiväkodissa suoritettavan harjoittelun kanssa, joten pystyin huomioimaan käytännön työtä liittyen toiminnan suunnitteluun ja toteutukseen samalla kun etsin ja luin teoriatietoa aiheesta. Harjoittelujakson tehtävän myötä pääsin myös oman vastuuviikon aikana itse suunnittelemaan ja toteuttamaan työtä, ja samalla näkemään sen haasteellisuuden ja monet huomioonotettavat asiat.

Kuten tutkimuksen teoriaosasta ilmenee, on tärkeää, että lapsen ominainen tapa toimia huomioidaan toiminnassa ja sen suunnittelussa ja leikin merkitystä korostetaan. Huomasin sekä käytännön työssä, että haastatteluja tehdessä ja niitä purkaessa, että lastentarhanopettajat huomioivat monipuolisesti lapsen ominaisen tavan toimia ja sen, että lapset saavat ja osaavat leikkiä. Päiväkodin ajoittain melko kiireisessä arjessa on tärkeää, että aikaa on myös vapaalle leikille, ja sille, että lasten omista havainnoista ja ajatuksista otetaan ideoita myös toimintaan. Tässä tutkimuksessa haastattelukysymysten pohjana on käytetty tällä hetkellä käytössä

olevan varhaiskasvatussuunnitelman osaamiskokonaisuuksia, mutta tulevaisuudessa ne poistuvat ja muuttuvat täysin, kun uusittu Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet otetaan syksyllä 2017. Uudessa versiossa puhutaan laaja-alaisen osaamisen osa-alueista, ja siinä korostetaan lasten omien ajatusten ja kokemusten havainnointia ja hyödyntämistä toiminnan suunnittelussa. Muutokset vaikuttavat varmasti laajasti lastentarhanopettajien suunnittelutyöhön, ja ne saattavat aluksi tuntua hankalaltakin.

Lähes kaikki haastatellut lastentarhanopettajat kokivat, että suunnittelutyöhön varattu aika ei riitä. Suunnittelutyölle on merkitty työvuorolistoille oma, siihen varattu aika, mutta aika kuluu muiden töiden ja juoksevien asioiden hoitamiseen. Lastentarhanopettajat jakoivat jo nyt suunnitteluvastuuta muiden ryhmän työntekijöiden kanssa, ja mietinkin, että voisiko työnjakoa vielä entisestään tehostaa niin, että lastentarhanopettaja saisi tehdä työnkuvaansa kuuluvaa suunnittelutyötä sille varatulla ajalla.

Haastatteluista kävi ilmi, että suunnitteluajalla tehdään esimerkiksi työvuorolistoja tai muita kirjallisia töitä, voisiko esimerkiksi työvuorolistoja tehdä tiimin muut työntekijät, tai vaikkapa jokainen vuorotellen. Opiskelijan näkökulmasta kannustaisin myös hyödyntämään ryhmissä olevat opiskelijat mahdollisuuksien mukaisesti, koska omien kokemusten mukaan harjoittelujakson aikana on hyödyllistä ja mukavaakin päästä näkemään, ja tekemään paljon erilaisia tulevaan ammattiin liittyviä töitä. Suunnitteluajan puute ei tunnu myöskään olevan ainoastaan tämän hetkinen ongelma, kuten Gunilla Hietasen vuonna 2008 julkaistun tutkimuksen tuloksista käy ilmi, lastentarhanopettajan työ oli muuttunut vuosien saatossa ja ennen aikaa suunnittelulle oli enemmän. Jotkut haastatelluista lastentarhanopettajista suunnittelivat työtä kotona omalla ajalla, koska aika ei muuten riittänyt, vaikka se ei tarkoituksenmukaista olekaan. Toki omalla ajalla voi suunnitella, jos itse haluaa, mutta pakollista sen ei tulisi olla. Jatkuva kiireen ja riittämättömyyden tunne ei varmasti lisää työhyvinvointia, eikä motivaatiota, ja siksi olisikin tärkeä löytää keinot riittävän suunnitteluajan saavuttamiseksi.

Pitkä työkokemus lastentarhanopettajana tai samassa ryhmässä työskentely ei myöskään vaikuta siihen, miten lastentarhanopettajat kokivat suunnitteluajan

riittävän, koska työskentelyajat vaihtelivat ja silti seitsemän kahdeksasta haastatellusta koki, ettei aika riitä. Ei siis voida ajatella, että työvuosien ja työkokemuksen karttuessa työn suunnittelulle tarvittava aika vähenee.

Lastentarhanopettajilta kysyttiin omia mielenkiinnon kohteita ja vahvuuksia, ja mielestäni oli positiivista, että kaikki vastaajat mainitsivat yhden, tai useamman mielenkiinnon kohteen tai vahvuuden. Usein omien vahvuuksien tunnistaminen ja kertominen saatetaan kokea hankalaksi, mutta oli mukavaa todeta, että lastentarhanopettajat tunnistivat ne, ja myös hyödynsivät niitä työssään. Kuten tutkimuksen teoriaosuudestakin käy ilmi, on tärkeää hyödyntää henkilökunnan monipuolista ammattiosaamista, ja selkeästi näin tehdäänkin.

Opinnäytetyön tekeminen ei ollut helppo, mutta mielenkiintoinen ja opettavainen prosessi se oli. Mahdollisia jatkotutkimusaiheitakin nousi matkan varrella useita. Mielenkiintoista olisi tehdä samankaltainen tutkimus ensi vuonna, kun uudistettu Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet on otettu käyttöön, ja tutkia miten toimintaa silloin suunnitellaan, ja miten erot näkyvät verrattuna tähänhetkiseen tilanteeseen. Toiminnan suunnittelua ja arviointia voisi myös tutkia jossain toisessa kaupungissa tai kunnassa, tai mahdollisesti vertailla myös toimintatapoja esimerkiksi kahden eri kaupungin välillä. Koska riittävä suunnittelu-aika on tärkeä asia laadukkaaseen varhaiskasvatukseen kannalta, olisi hyvä myös tutkia ja kehittää suunnitteluprosessia niin, että aika riittäisi eikä suunnittelu-aika kuluisi muihin töihin.

Lopuksi haluan kiittää opinnäytetyön ohjaajaa Kaisa Konttista ohjauksesta ja kysymyksiin vastanneita lastentarhanopettajia tutkimuksen mahdollistamisesta ja siihen osallistumisesta. Kiitän myös perhettäni saamastani tuesta opintojen aikana.

LÄHTEET

Alila,K & Parrila,S. 2004. Laadunhallinnan perusteita ja menetelmiä varhaiskasvatuksessa. Sosiaali- ja terveysministeriö. Helsinki. Edita Prima Oy.

Gyekye,M. & Nikkilä,P. 2013. Arviointiympyrä- Oppimisen mahdollisuudet näkyviin. 2.korjattu painos. Vantaa. Pedatieto Oy.

Hiltunen,G. 2008. Barnträdgårdslärarens dilemma- ett yrke som ständigt förändras. Pro gradu-tutkielma. Pedagogiska fakulteten vid Åbo Akademi.

Hirsjärvi,S.,Remes,P.&Sajavaara,P. 2000. Tutki ja kirjoita. 6-7.painos. Vantaa. Tummavuoren kirjapaino Oy.

Hirsjärvi,S.,Remes,P.&Sajavaara,P. 2009. Tutki ja kirjoita. 15.-17.painos. Porvoo. Bookwell Oy.

Hujala,E & Fonsen, E. 2011. Varhaiskasvatuksen laadunarviointi ja pedagoginen kehittäminen. Teoksessa Varhaiskasvatuksen käsikirja, 312-327. Toim. Hujala,E. & Turja,L. Juva. WS Bookwell Oy. PS-Kustannus.

Jokinen,V. 2012. Lastentarhanopettajan pedagoginen vastuu lastentarhanopettajien ja lastenhoitajien käsittämänä. Pro gradu-tutkielma. Kasvatustieteiden yksikkö. Tampereen yliopisto.

Karila,K. 2002. Moniammatillisuus ja päiväkotitoiminnan suunnittelun perusteita. Teoksessa Pienet päivähoidossa- Alle kolmivuotiaiden lasten varhaiskasvatuksen perusteita, 271-287. Helenius,A.,Karila,K.,Munter,H.,Mäntynen,P.&Siren-Tiusanen H. Juva. WS Bookwell Oy.

Koivunen, P-L. 2009. Hyvä päivähoito- Työkaluja sujuvaan arkeen. Juva. WS Bookwell Oy. PS-kustannus.

Känkänen,T. 2011. Varhaiskasvatuksen pedagoginen suunnittelu- Tutkimus lastentarhanopettajan suunnittelutyöstä. Pro gradu-tutkielma. Käyttäytymistieteellinen tiedekunta. Helsingin yliopisto.

Lastentarhanopettajaliitto. 2015. Esitteet. Lastentarhanopettajien laaja-alainen osaaminen. Viitattu 3.4.2016
<http://www.lastentarha.fi/cs/ltol/Esitteet?resolvetemplatefordevice=true>

Opetusalan Ammattijärjestö. 2016. Varhaiskasvatuslaki. Viitattu 28.3.2016.
<http://www.oaj.fi/cs/oaj/varhaiskasvatuslaki?resolvetemplatefordevice=true>

Opetusalan Ammattijärjestö. 2010. Lastentarhanopettajan työaikaa koskevat erityismääräykset. Forssa Print. Verkkojulkaisu. Viitattu 2.4.2016.
http://content.oaj.fi/cs/idcplg?IdcService=GET_FILE&dDocName=UCM_CLUSTER1-005020&RevisionSelectionMethod=LatestReleased

Opetushallitus. 2016. Varhaiskasvatuksen lainsäädäntö. Viitattu 2.10.2016.
http://www.oph.fi/saadokset_ja_ohjeet/lainsaadanto/varhaiskasvatus

Opetushallitus. 2014. Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet. Verkkojulkaisu.
Viitattu 25.9.2016. 3. muutettu painos.
http://www.oph.fi/saadokset_ja_ohjeet/opetussuunnitelmien_ja_tutkintojen_perusteet/esiopetus

Saaranen-Kauppinen,A. & Puusniekka, A. 2006. a) Litterointi.KvaliMOTV-Menetelmäopetuksen tietovaranto. Verkkojulkaisu. Viitattu 9.4.2016
http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kvali/L7_2_1.html

Saaranen-Kauppinen,A. & Puusniekka, A. 2006. b) Sisällönanalyysi.KvaliMOTV-Menetelmäopetuksen tietovaranto. Verkkojulkaisu. Viitattu 9.4.2016
http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kvali/L7_3_2.html

Tuomi,J.&Sarajärvi,A. 2009.Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Vantaa. Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. 2005. Stakes oppaita 56. Verkkojulkaisu.
Viitattu 28.9.2016
<https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/77129/Varhaiskasvatussuunnitelmanperusteet.pdf?sequence=1>.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016. Luonnos. Opetushallitus.
Verkkojulkaisu. Viitattu 27.9.2016.
http://www.oph.fi/saadokset_ja_ohjeet/opetussuunnitelmien_ja_tutkintojen_perusteet/varhaiskasvatus/perusteet

Walker,T. 2015. The Joyful,Illiterate Kindergartners of Finland. The Atlantic.
Verkkojulkaisu. Viitattu 25.10.2016.
<http://www.theatlantic.com/education/archive/2015/10/the-joyful-illiterate-kindergartners-of-finland/408325/>

Hyvä vastaaja

Opiskelen Vaasan ammattikorkeakoulussa sosionomiksi ja teen opinnäytetyöni lastentarhanopettajan työn suunnittelusta. Siksi haluaisinkin haastatella Teitä, lastentarhanopettaja. Haastattelun tarkoituksena on selvittää, miten ja milloin työtä suunnitellaan ja miten varhaiskasvatussuunnitelman eri orientaatiot ja lapsen ominainen tapa toimia otetaan huomioon. Lisäksi tarkastellaan, miten lastentarhanopettajan omat mielenkiinnon kohteet ja henkilökohtaiset vahvuudet vaikuttavat toimintaan ja sen suunnitteluun.

Haastattelu toteutetaan yksilöhaastatteluna ja kysymykset toimitetaan Teille etukäteen. Haastattelu nauhoitetaan, jotta se on mahdollista myöhemmin litteroida eli kirjoittaa puhtaaksi. Haastattelu tehdään erikseen sovittuna ajankohtana ja siihen on hyvä varata aikaa noin puoli tuntia. Opinnäytetyössä ei tule ilmi päiväkodin eikä haastattelun nimeä ja haastattelumateriaali hävitetään opinnäytetyön valmistuttua.

Yhteistyöstä kiittäen

Anna-Maria Rauhala

KYSYMYKSET

TAUSTATIEDOT

1. Kuinka monta vuotta olette työskennelleet lastentarhanopettajana tässä lapsiryhmässä?
2. Montako lasta lapsiryhmässänne on ja minkä ikäisiä he ovat?

TOIMINNAN SUUNNITTELU JA TOTEUTUS

3. Milloin toimintaa suunnitellaan?
4. Onko suunnitteluun varattua aikaa riittävästi?
5. Miten suunnitteluvastuu jakaantuu? Onko suunnittelu yksilötyötä vai tiimityötä?
6. Miten varhaiskasvatussuunnitelman eri osaamiskokonaisuudet (matemaattinen, luonnontieteellinen, historiallis-yhteiskunnallinen, esteettinen, eettinen ja uskonnollis-katsomuksellinen osaamisalue) otetaan huomioon toiminnassa ja sen suunnittelussa?
7. Miten lapsen ominainen tapa toimia (leikkiminen, tutkiminen, liikkuminen ja taide) otetaan huomioon toiminnassa ja sen suunnittelussa?
8. Onko teillä jokin oma mielenkiinnon kohde tai vahvuus joka vaikuttaa työn suunnitteluun ja toteutukseen? Miten se vaikuttaa?
9. Muita ajatuksia lastentarhanopettajan työn suunnittelusta ja toteutuksesta, miten sitä voisi kehittää?